

ECOLOGIE

RAPPORTAGE

Quicksan Wet natuurbescherming

Horenhilsedijk

Hooge Zwaluwe

Rapport quickscan Wet natuurbescherming

Horenhilsedijk, Hooge Zwaluwe

Opdrachtgever	Aveco de Bondt Boschstraat 35-37 4811 GB Breda
Rapportnummer	23045.002
Versienummer	D2
Status	Definitief
Datum	6 oktober 2023
Opsteller ¹	Mevrouw A.A.M. van Buren, BSc
Kwaliteitscontrole	Mevrouw M.M.J. van der Aa, MSc

¹ VRIJGAVE

In onze rapportages en offertes wordt niet gewerkt met handtekeningen en/of parafen. Middels ons kwaliteitssysteem worden offertes en rapporten aantoonbaar vrijgegeven.

KWALITEITSZORG

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

CERTIFICERING

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhandboek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001. Daarnaast staat veilig werken bij Econsultancy voorop en zijn we gecertificeerd voor VCA*.

BETROUWBAARHEID

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten en het al dan niet voorkomen van soorten. De gebruikte informatie omtrent verspreiding van soorten is deels afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

Al onze rapportages worden opgesteld conform de 'Handleiding omgaan met AVG in bodemonderzoeken' opgesteld door de VKB (29 juni 2022). Hiermee voldoet de rapportage aan de eisen die de wet en NEN normen ons stellen en wordt tevens voldaan aan de AVG.

GELDIGHEID ONDERZOEK

In het algemeen kan gesteld worden dat een quickscan geldig is voor een periode van 2 tot 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd. Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan 3 jaar verdient het de aanbeveling de resultaten van de quickscan opnieuw te toetsen.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen	6
3	ONDERZOEKSMETHODIEK	8
4	OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING	9
	4.1 Zorgplicht	9
	4.2 Soortenbescherming	9
	4.3 Gebiedenbescherming	10
	4.4 Houtopstanden	11
5	AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN	12
	5.1 Vogels	12
	5.2 Vleermuizen	15
	5.3 Overige zoogdieren	16
	5.4 Reptielen, amfibieën en vissen	19
	5.5 Ongewervelden	21
	5.6 Planten	21
6	TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING	23
	6.1 Broedvogels	23
	6.2 Vleermuizen	26
	6.3 Overige zoogdieren	26
	6.4 Algemene grondgebonden zoogdieren	28
	6.5 Amfibieën	28
	6.6 Vissen	29
7	TOETSING AAN GEBIEDENBESCHERMING	31
	7.1 Natura 2000	31
	7.2 Natuurnetwerk Nederland	32
8	HOUTOPSTANDEN	34
9	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	35

Bijlage 1	toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming
Bijlage 2	verklarende woordenlijst

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Aveco de Bondt opdracht gekregen voor het uitvoeren van een quickscan Wet natuurbescherming aan de Horenhilsedijk te Hooge Zwaluwe.

De quickscan Wet natuurbescherming is uitgevoerd in het kader van de voorgenomen herontwikkeling van de onderzoekslocatie betreffende de aanleg van een nieuwe verbindingsweg en heeft als doel in te schatten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten aanwezig of te verwachten zijn, die volgens de Wet natuurbescherming een beschermde status hebben en die mogelijk negatieve invloed kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep. Tevens is beoordeeld of de voorgenomen ingreep invloed kan hebben op Natura 2000-gebieden, houtopstanden die middels de Wet natuurbescherming zijn beschermd, of op gebieden die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland.

Econsultancy is eerder betrokken geweest bij ecologische advisering en ecologisch onderzoek op de onderzoekslocatie. Dit betreft:

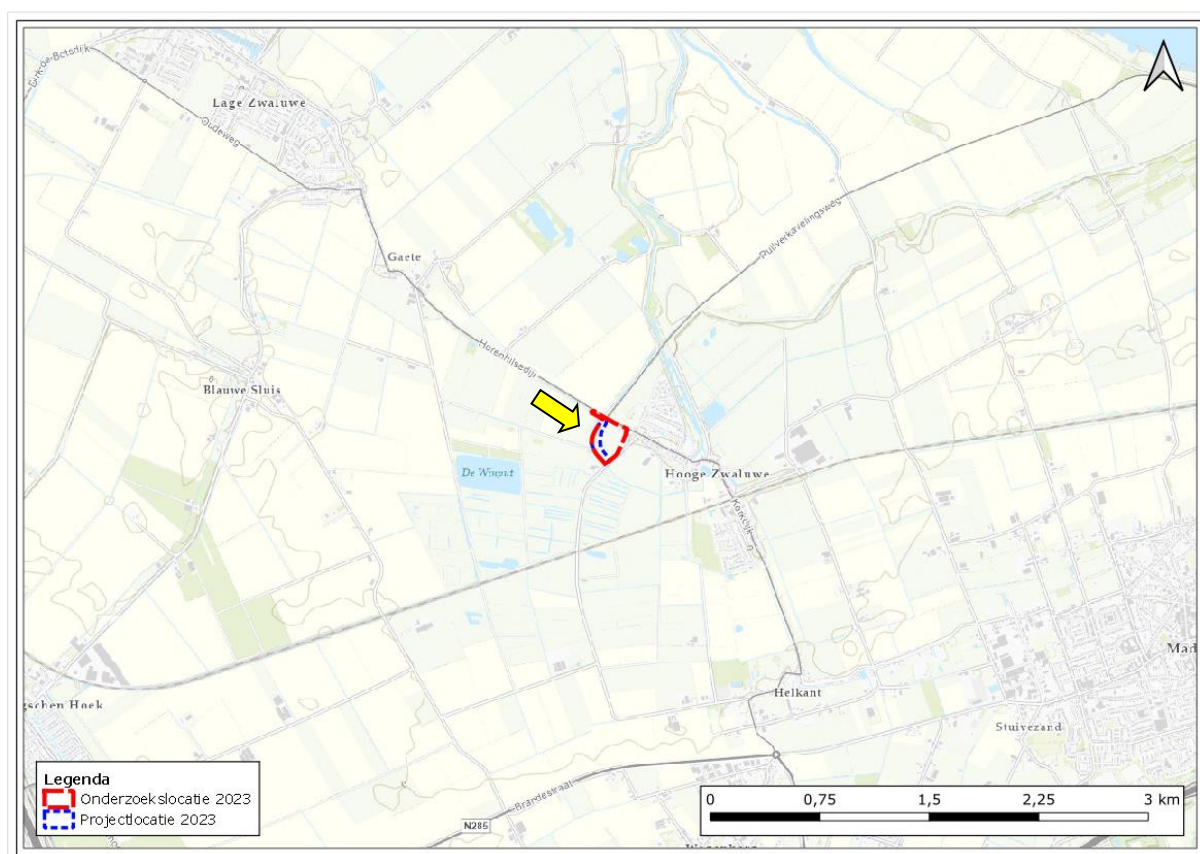
- een quickscan flora en fauna (rapport 9630.003, D2, d.d. 23 maart 2020);
- een effectenanalyse NNB en ecologische verbindingzone (rapport 9630.005, D1, d.d. 10 december 2019) en aanvulling (d.d. 5 augustus 2020);
- een aanvullend ecologisch onderzoek naar de grote modderkruiper (rapport 9630.008, D1, d.d. 28 september 2020).

Econsultancy is lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie (onderzoekslocatie $\pm 4,9$ ha en projectlocatie $\pm 1,4$ ha) ligt aan de Horenhilsedijk. De onderzoekslocatie ligt op circa 0,5 kilometer ten westen van de kern van Hooge Zwaluwe. De percelen, waar de onderzoekslocatie deel van uitmaakt, zijn kadastraal bekend als gemeente Hooge en Lage Zwaluwe, percelen ZLWOO-L-694 (dijkperceel), ZLWOO-L-26 (middenperceel) en ZLWOO-L-27 (zuidperceel). In figuur 2.1 is de topografische ligging van de onderzoekslocatie weergegeven. Volgens de topografische kaart van Nederland zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 109.862$, $Y = 411.362$.

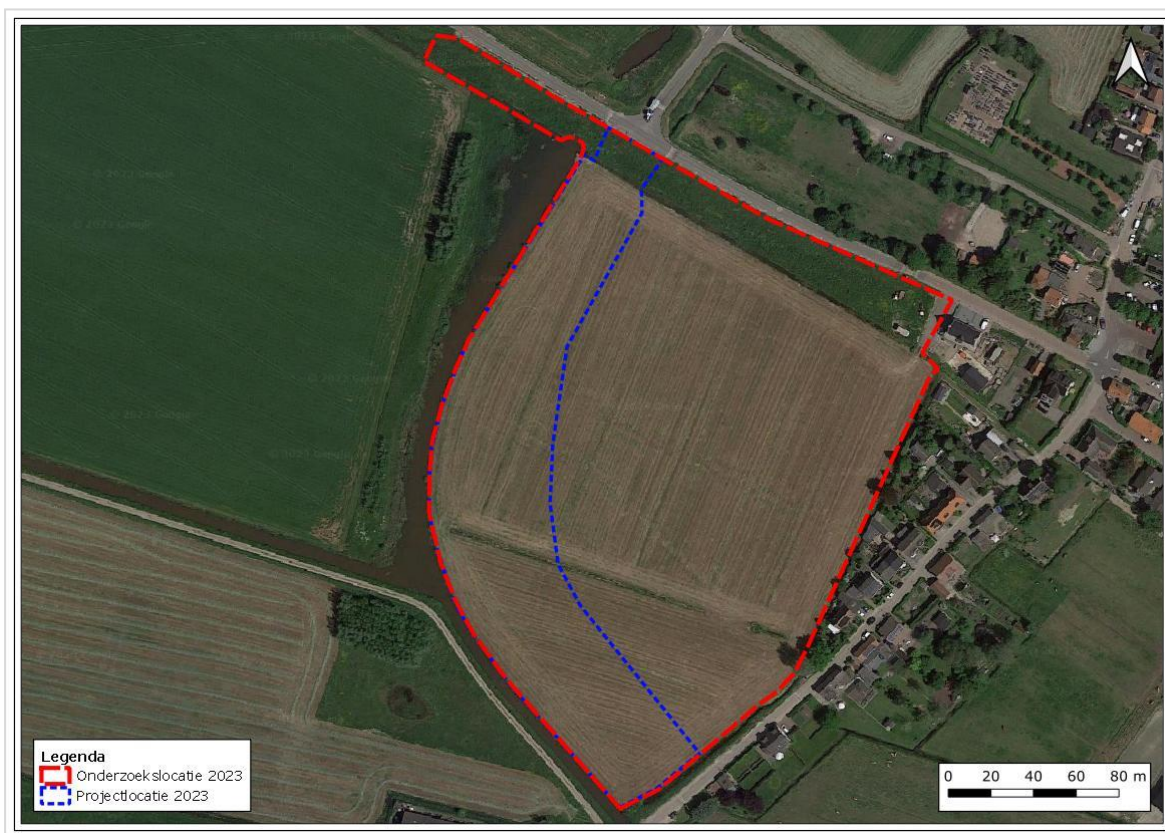

Figuur 2.1 Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie betreft agrarisch gebied. Het is een deel van een weiland waar geen bebouwing of bomen aanwezig zijn. Het weiland is omsloten door watergangen. Ook loopt er een watergang met kwelindicatoren door het weiland heen. De watergang aan de westzijde is een wat bredere sloot die aangemerkt is als Natuurnetwerk Brabant (NNB). De watergangen hebben natuurlijke oevervegetatie, welke tijdens het veldbezoek deels gemaaid was.

De omgeving van de onderzoekslocatie bestaat uit agrarisch gebied en het dorp Hooge Zwaluwe bevindt zich aan de oostzijde van de onderzoekslocatie. Op het perceel direct ten noordoosten van de onderzoekslocatie is een steenuilkast aanwezig. Westelijk gelegen langs de onderzoekslocatie is een kleine bosschage en een rij wilgen aanwezig. Buiten de onderzoekslocatie is een aantal kleine poelen en meertjes aanwezig. Op 2 km ten zuiden bevindt zich een N-weg, op 3,5 km ten noorden ligt de rivier Amer, op 3,8 km ten zuiden bevindt zich de snelweg A 59 en op 4,5 km ten westen ligt een spoorlijn.

In figuur 2.2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven. Figuur 2.3 t/m 2.14 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek.

Figuur 2.2. Luchtfoto van de onderzoekslocatie (rood) en projectlocatie (blauw) en de directe omgeving.

Figuur 2.3. Westelijk aanzicht van het weiland, gezien vanaf de Zoutendijk.

Figuur 2.4. Zuidelijk aanzicht van de sloot aan de zuidwestzijde.

Figuur 2.5. Recent gemaaide vegetatie langs de oever aan de zuidwestzijde.

Figuur 2.6. Noordoostelijk aanzicht van het weiland.

Figuur 2.7. Muizenhol in het weiland.

Figuur 2.8. Doorgang van ganzen van de oever naar het water aan de zuidwestzijde.

Figuur 2.9. Molshopen in het weiland.

Figuur 2.10. Zuidwestelijk aanzicht van de sloot aan de westzijde, inclusief een kleine bosschage.

Figuur 2.11. Wilgenrij ten westen van het weiland.

Figuur 2.12. Dichtbegroeide sloot aan de noordzijde.

Figuur 2.13. Steenuilkast ten noordoosten van de onderzoekslocatie.

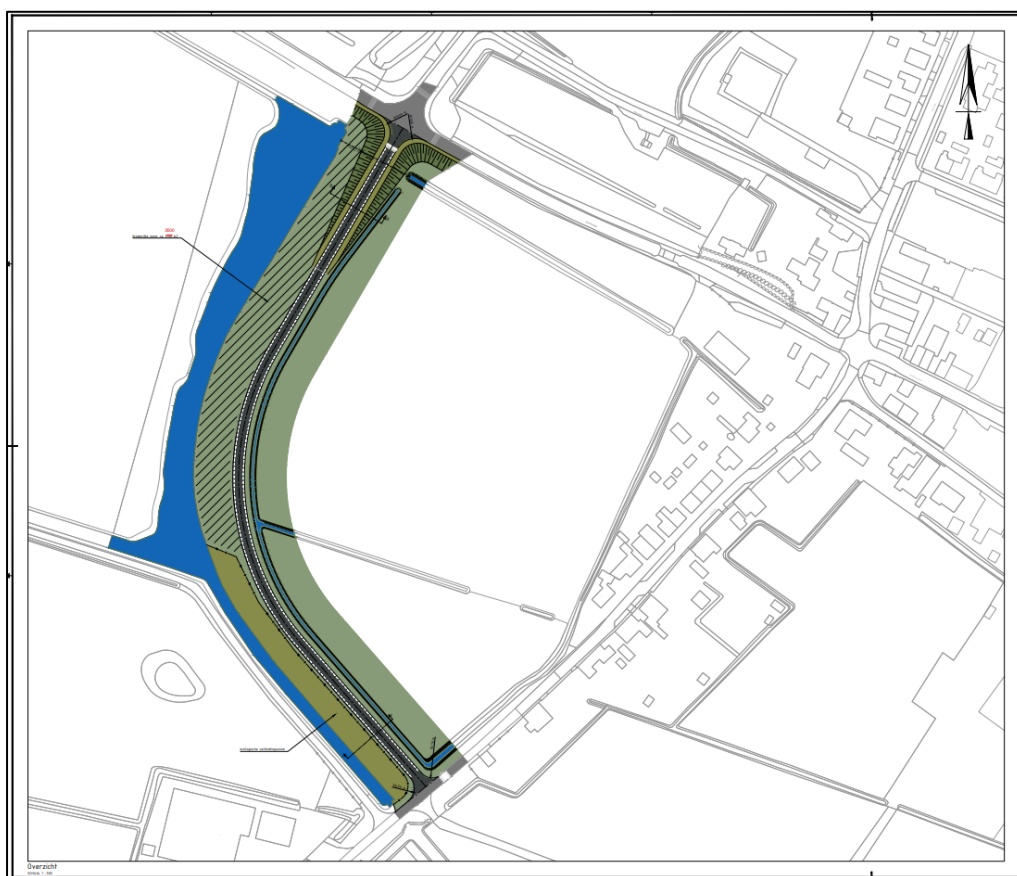

Figuur 2.14. Noordelijk aanzicht van het weiland, gezien vanaf de Horenhilse-dijk.

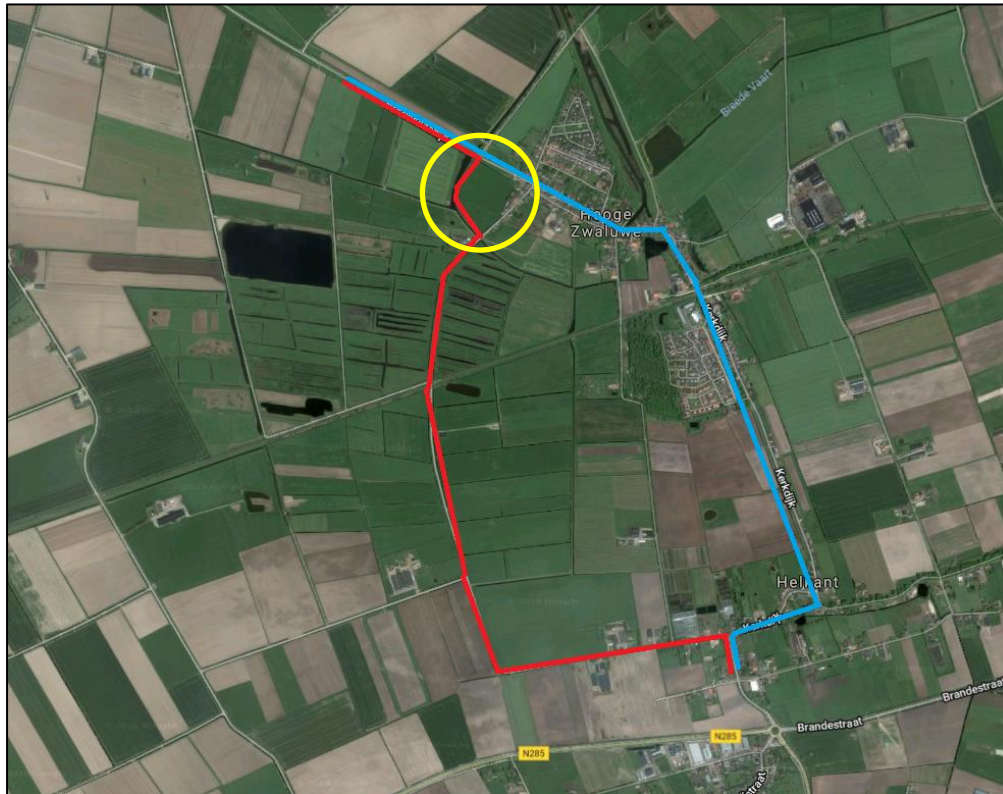
2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens een onbelichte nieuwe verbindingsweg (60 km/u) te realiseren tussen de Horenhilsedijk en Zoutendijk ten behoeve van het verminderen van de verkeersstroom door het dorp Hooge Zwaluwe (zie figuur 2.15). Hiermee wordt het doorgaand verkeer om Hooge Zwaluwe heen geleid, waarmee wonen in het dorp rustiger wordt (zie de rode lijn in figuur 2.16). Bij de voorgenomen plannen wordt bij de noordelijke aansluiting een talud en duiker aangebracht. De westelijk gelegen brede watergang zal bij de ingreep onaangetast blijven. Wel zal de verbindingsweg op de westelijke gedeeltes van drie smalle watergangen gerealiseerd worden, deze zullen dan voor een klein deel gedempt worden.

Volgens de ecologische visie die Econsultancy heeft opgesteld (rapportnummer 9630.001, d.d. 18-11-2019) zal de groenstrook tussen de verbindingsweg en het Natuurnetwerk Brabant ingericht worden als Ecologische Verbindingszone (EVZ). De groenstrook zal bij de herinrichting ook de focus leggen op verschillende doelsoorten, zoals waterspitsmuis, kleine martermachtigen, Noordse woelmuis en watervleermuis, waarbij het bieden van leefgebied prioriteit is. Redenerend vanuit de doelsoorten zullen habitatkenmerken worden gerealiseerd zoals deze voor plas dras oevers worden beschreven in de ecologische visie. De inrichting van de beoogde EVZ zal daarom met name vanuit de doelsoorten worden gemotiveerd.

Figuur 2.15. Voorgenomen situatie van de verbindingsweg tussen de Horenhilsedijk en Zoutendijk (2019).

Figuur 2.16. Luchtfoto van de plaats van de onderzoekslocatie (gele cirkel) met de voorgenoemen situatie (rood) en de oude situatie (blauw) (2019).

3 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek is uitgevoerd middels het verrichten van een bureauonderzoek en een veldbezoek. Op deze wijze is inzicht verkregen in de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten beschermde soorten, gesitueerd op of nabij de onderzoekslocatie.

Het veldbezoek is afgelegd op 11 september 2023. Tijdens dit veldbezoek is de gehele onderzoekslocatie, alsmede de directe omgeving, beoordeeld. Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde en bedreigde soorten op basis van het aanwezige habitat.

Verder is aan de hand van verspreidingsatlassen, andere standaardwerken en op basis van “expert judgement” nagegaan welke bijzondere planten- en diersoorten er voor kunnen komen op de onderzoekslocatie en zijn omtrent gebiedsbescherming gegevens van de provincie Noord-Brabant opgevraagd. Actuele verspreidingsgegevens van flora en fauna zijn uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) opgevraagd.

De quickscan Wet natuurbescherming is een toets van de ecologische potenties van de onderzoekslocatie en betreft geen volwaardig soort(en) specifiek onderzoek. Er zijn in het onderhavige onderzoek geen inventarisaties uitgevoerd van soorten en soortgroepen. Een ecologische inventarisatie beslaat meerdere veldbezoeken gedurende de voor de soortgroep meest gunstige periode van het jaar.

4 OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING

Dit hoofdstuk geeft achtergrondinformatie over de natuurwetgeving waaraan de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie wordt getoetst. Er wordt een globale toelichting gegeven ten aanzien van potentiële overtredingen van de Wet natuurbescherming bij de meest voorkomende soorten en soortgroepen. Dit hoofdstuk is niet toegespitst op de situatie op de onderzoekslocatie, maar geeft enkel een beschrijving van de vigerende wetgeving. De Wet natuurbescherming is gericht op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies;
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

De bevoegdheid voor het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen bij soortenbescherming ligt grotendeels bij de provincies. De provincie is bevoegd gezag voor de toetsing van handelingen met mogelijke gevolgen voor beschermde dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen) én voor Natura 2000-gebieden (de gebiedenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk bevoegd gezag.

4.1 Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd. Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

In bijlage 1 wordt dit artikel nader toegelicht.

4.2 Soortenbescherming

Bij een quickscan wordt in beeld gebracht of er (potentiële) vaste rust- of voortplantingsplaatsen aanwezig zijn van de soorten uit de verschillende beschermingsregimes. Vervolgens wordt beoordeeld of de voorgenomen ingreep verstorend kan zijn en of nader onderzoek noodzakelijk wordt geacht.

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);

- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In bijlage 1 worden deze artikelen nader toegelicht.

4.3 Gebiedenbescherming

Indien een plangebied in of nabij een beschermd gebied is gelegen, dan dient te worden bepaald of er een (extern) effect valt te verwachten. Het gaat daarbij om Natura 2000-gebieden en gebieden behorend tot het Natuurnetwerk Nederland.

Natura 2000

Natura 2000 is de benaming voor een Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. Met Natura 2000 wil men deze flora en fauna duurzaam beschermen. De staatssecretaris van Economische Zaken heeft voor Nederland ruim 160 Natura 2000-gebieden aangewezen. Gezamenlijk hebben ze een oppervlak van ruim 1,1 miljoen hectare. Ze maken deel uit van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie die zijn aangewezen op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het doel van Natura 2000 is het keren van de achteruitgang van de biodiversiteit.

Binnen een gebied kan spanning optreden tussen economie en ecologie. In een zogenaamd beheerplan leggen Rijk en provincies vast welke activiteiten, op welke wijze mogelijk zijn. Uitgangspunt is steeds het realiseren van ecologische doelen met respect voor en in een zorgvuldige balans met wat particulieren en ondernemers willen. Het opstellen gebeurt daarom in overleg met alle direct betrokkenen, zoals beheerders, gebruikers, omwonenden, gemeenten, natuurorganisaties en waterschappen. Samen geven ze invulling aan beleven, gebruiken en beschermen. Daar draait het om in de Nederlandse Natura 2000-gebieden (bron: Regiegroep Natura 2000).

Het is verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten een project te realiseren dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. (artikel 2.7, lid 2).

Handelingen die een negatieve invloed hebben op Natura 2000-gebieden, worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Een vergunning is vereist. Door middel van het Nederlandse vergunningsstelsel wordt een zorgvuldige afweging gewaarborgd. De vergunningen zullen beoordeeld en afgegeven worden door de desbetreffende provincie.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied.

Het Natuurnetwerk Nederland bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, waaronder de 21 Nationale Parken;
- gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt;
- landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer;
- ruim 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de Noordzee en de Waddenzee;
- alle Natura 2000-gebieden.

Conform artikel 1.12 van de Wet natuurbescherming dragen gedeputeerde staten in hun provincie zorg voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd 'Natuurnetwerk Nederland'. Zij wijzen daartoe in hun provincie gebieden aan die tot dit netwerk behoren.

De planologische begrenzing en beschermingsregimes van het Natuurnetwerk Nederland loopt via het traject van de provinciale ruimtelijke structuurvisies en verordeningen.

4.4 Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat. In bijlage 1 (tabel VI) worden de regels nader toegelicht.

Wanneer houtopstanden geveld worden, niet vallende onder artikel 4.1 van de Wet natuurbescherming, geldt een meldingsplicht bij Gedeputeerde Staten van desbetreffende provincie (artikel 4.2 Wnb). Op basis van deze melding wordt door de provincie beoordeeld of de voorgenomen velling aanvaardbaar is in het kader van natuur- en landschapswaarden. Indien er geen bezwaar is om de houtopstanden te kappen, verplicht artikel 4.2 van de Wet natuurbescherming om binnen 3 jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand op dezelfde grond houtopstanden opnieuw aan te planten. Er geldt een algehele vrijstelling van de herplantplicht voor houtopstanden die gekapt worden in het kader van natuurbeheer en natuurbehoud.

Indien bij de voorgenomen ontwikkeling herplantplicht geldt, maar niet voldaan kan worden aan de herplantplicht op de projectlocatie zelf, dan dient een ontheffing aangevraagd te worden met betrekking tot de herplantplicht bij de desbetreffende provincie. De provincie toetst vervolgens of voldaan wordt aan de bij de provinciale verordening gestelde regels voor herbeplanting op andere perceelsgronden. Deze regels hebben onder andere betrekking op de kwaliteit, oppervlakte en locatie van de andere grond en de natuurwaarde van de te vellen houtopstand. Tevens kan ontheffing verleend worden van herplantplicht ter plaatse, indien gewerkt wordt via een door het ministerie goedgekeurde gedragscode die gebruikt mag worden door een van de betrokken partijen voor een wijze van vellen en een wijze van herplanten.

5 AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN

Het voorkomen van planten- en diersoorten in een gebied wordt mede bepaald door de aanwezigheid van geschikt leefgebied. Een soort kan in zijn leefgebied gebruik maken van verschillende plekken om te verblijven. Al deze plekken (biotopen) kunnen een bepaalde functie voor de soort vervullen. In dit hoofdstuk wordt op basis van het aanwezige habitat/verblijfsmogelijkheden samen met verspreidingsgegevens beschreven welke beschermde soorten binnen de onderzoekslocatie kunnen voorkomen. Afhankelijk van de soort wordt ingegaan op de potentiële aanwezigheid van vaste rust- of voortplantingsplaatsen, foerageergebied en verbindingroutes. Tevens wordt beoordeeld of de voorgenomen plannen een negatief effect kunnen hebben op de mogelijk aanwezige beschermde soorten. In hoofdstuk 6 wordt beschreven welke juridische implicaties dit voor het project heeft.

5.1 Vogels

Broedvogels (nesten jaarrond beschermd)

Deze categorie betreft broedvogels waarvan de nesten altijd beschermd zijn, ook als ze niet voor voortplanting in gebruik zijn. Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF zijn in de afgelopen vijf jaar binnen drie kilometer van de onderzoekslocatie vogelsoorten waargenomen waarvan de nestlocaties jaarrond beschermd zijn. Deze soorten zijn: **gierzwaluw**, **huismus**, **slechtvalk**, **ooievaar**, **buizerd**, **havik**, **sperwer**, **ransuil**, **wespendief**, **boomvalk**, **roek**, **grote gele kwikstaart**, **kerkuil**, en **steenuil**.

Wegens het ontbreken van bebouwing, nestkasten en ruimtelijke objecten zoals hoogspanningsmasten en ooievaarspalen op de onderzoekslocatie, kunnen nestlocaties van de **gierzwaluw**, **huismus**, **slechtvalk** en **ooievaar** worden uitgesloten.

De **buizerd**, **havik**, **sperwer**, **ransuil**, **wespendief** en **boomvalk** broeden in bossen of halfopen landschappen, vaak hoog in een boomkruin, waar ze grote nesten maken of hergebruiken. De nesten bevinden zich minimaal op zes meter hoogte vanaf de grond. De boomvalk broedt eveneens in nesten in hoge bomen maar ook in hoogspanningsmasten. De **roek** broedt in kolonieverband in clusters hoge bomen in groen buitengebied, maar ook in stadsparken. Nesten van de roek kunnen voorkomen vanaf minimaal zeven meter hoogte, maar doorgaans bevinden de nesten zich op een hoogte van 14 meter of hoger. Op de onderzoekslocatie zijn geen bomen of struiken aanwezig. Hiermee zijn nestlocaties voor deze soorten op voorhand uitgesloten. De bomenrijen die nét buiten de onderzoekslocatie zijn gelegen bieden ook geen mogelijkheden. Deze bomen zijn te klein voor deze soorten om in te nesten. Broedgevallen op en binnen 75 meter van de onderzoekslocatie kunnen derhalve worden uitgesloten.

De **grote gele kwikstaart** broedt en foerageert vrijwel uitsluitend aan de oevers van beken en rivieren, liefst met loofbos of loofbomen omzoomd. Bij voorkeur zijn deze beken en rivieren snelstromend. De grote gele kwikstaart nestelt graag vlak bij stromend water in een nis in een muur, onder een brug of bij boomwortels in oevers. De onderzoekslocatie vormt geen geschikt habitat voor de grote gele kwikstaart door het ontbreken van snelstromende waterlichamen en plekken om te nestelen. Nader onderzoek naar de grote gele kwikstaart als broedvogel op de onderzoekslocatie wordt niet noodzakelijk geacht.

De **kerkuil** is een bewoner van (half)open landschappen, veelal het boerenland of locaties die in verbinding staan met agrarisch- en/of groen buitengebied. Kerkuilen vestigen zich graag in deels open gebouwen zoals schuren of kerktorens, die over geschikte ruimtes beschikken of waar nestkasten aanwezig zijn. Er zijn geen gebouwen op de onderzoekslocatie aanwezig die potentieel kunnen functioneren als vaste rust- en nestlocatie voor de kerkuil. Volgens het NDFF-uitvoerportaal zijn in de afgelopen vijf jaar geen kerkuilen op de onderzoekslocatie waargenomen. In een straal van drie kilometer rondom de onderzoekslocatie zijn geen nestlocaties bekend. Derhalve wordt een nader onderzoek naar het gebruik van de onderzoekslocatie als vaste rust- en broedplaats en essentieel foerageergebied van de kerkuil op basis van bovengenoemde informatie niet noodzakelijk geacht.

Op het perceel direct ten noordoosten van de onderzoekslocatie, tussen de Horenhilsedijk en Bosseweg, is een steenuilkast aanwezig. De **steenuil** jaagt vanaf lage paaltjes in een open (begraasd) weidelandschap op kleine zoogdieren zoals veldmuizen, op kleine vogels en insecten. Deze omstandigheden zijn aanwezig op en direct naast de onderzoekslocatie, waardoor het gebied potentieel geschikt is als foerageerhabitat voor de steenuil. Het essentiële foerageergebied van de steenuil rondom de steenuilkast is weergegeven in figuur 5.1 (vastgesteld in overleg met een lokale steenuildeskundige). Volgens de vrijwillige uilenbescherming in Noord-Brabant is de kast in 2015 - 2019 bezet en wordt het gebied ten westen van de onderzoekslocatie regelmatig gebruikt om te foerageren. Uit de gegevens van de NDFF van de afgelopen vijf jaar (2018-2023) is enkel één keer één waarneming gedaan van de steenuil in 2021. Steenuilen zijn erg honkvast en gebruiken ondanks weinig geregistreerde recente waarnemingen de steenuilkast zeer waarschijnlijk ook de aankomende jaren. Door de nieuwe verbindingsweg worden verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming waarschijnlijk overtreden. Mitigerende maatregelen zijn nodig om overtreding te voorkomen (zie hoofdstuk 6).

Figuur 5.1. Luchtfoto van de onderzoekslocatie met de locatie van een steenuilkast, NDFF steenuil waarnemingen en functioneel leefgebied van de steenuil (d.d. 18-11-2019).

Broedvogels waarvan nesten situatie-afhankelijk jaarrond beschermd zijn (categorie 5)

De broedvogels waarvan het nest in uitzonderlijke gevallen eveneens jaarrond is beschermd, zijn voornamelijk holenbroeders zoals spechten en mezen, of makers van grote nesten zoals ekster en zwarte kraai. Voor de vogelsoorten in deze categorie geldt een jaarronde nestbescherming enkel bij ecologisch zwaarwegende redenen.

Uit verspreidingsgegevens van de NDFF blijkt dat er in de afgelopen vijf jaar binnen drie kilometer van de onderzoekslocatie de volgende categorie 5 broedvogelsoorten zijn waargenomen: **blauwe reiger, boerenzwaluw, boomklever, boomkruiper, bosuil, ekster, gekraagde roodstaart, groene specht, hop, grote bonte specht, huiszwaluw, ijsvogel, kleine bonte specht, koolmees, oeverzwaluw, pimpelmees, spreeuw, tapuit, torenvalk, zeearend, zwarte kraai en zwarte roodstaart**. Tijdens het veldbezoek zijn 2 torenvalken waargenomen. Ze vlogen over het onderzoeksgebied heen om vervolgens op de hoogspanningsmast te rusten.

Het gaat hierbij om soorten die ook in de directe omgeving voldoende broedgelegenheid hebben. Er zijn derhalve geen bijzondere ecologische omstandigheden die rechtvaardigen dat de nesten van genoemde soorten op de onderzoekslocaties een jaarrond beschermde status zouden moeten hebben. Het werken buiten het broedseizoen is voldoende om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen (zie hoofdstuk 6).

Overige broedvogels

De beplanting op de onderzoekslocatie kan nestgelegenheid bieden aan broedvogelsoorten zoals watervogels en bijvoorbeeld Kieviet. Tijdens het veldbezoek zijn de volgende soorten waargenomen: **meerkoet, grote Canadese ganzen, soepganzen, ± 200 grauwe ganzen** en **2 knobbelzwanen**. De nesten van deze soorten zijn alleen beschermd op het moment dat ze als zodanig in gebruik zijn. Overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming zijn te voorkomen door te werken buiten het broedseizoen (zie hoofdstuk 6).

5.2 Vleermuizen

Volgens verspreidingsgegevens en de verspreidingsatlas van de NDFF is de onderzoekslocatie gelegen in een deel van Nederland waar de volgende vleermuissoorten kunnen voorkomen: **gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis** en **meervleermuis**.

Verblijfplaatsen op de onderzoekslocatie

De onderzoekslocatie is geheel onbebouwd en er zijn geen bomen aanwezig, waardoor uitgesloten kan worden dat er verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Overtreding van de Wet natuurbescherming ten aanzien van vleermuizen is niet aan de orde.

Verblijfplaatsen buiten de onderzoekslocatie

Naast de onderzoekslocatie bevinden zich woonhuizen. Eventuele verblijfplaatsen hierin ondervinden door de afstand tot de bouwlocatie en de aard van de ingreep, geen hinder van de ingreep op de onderzoekslocatie.

Foerageerhabitat

De onderzoekslocatie zal, gelet op het aanwezige habitat, mogelijk gebruikt kunnen worden door in de omgeving verblijvende vleermuizen als **gewone dwergvleermuis, laatvlieger** en **meervleermuis** om te foerageren. De plannen zullen echter geen aantasting van belangrijk foerageerhabitat vormen voor vleermuizen. Door de voorgenomen ingreep zal het aanbod van foerageermogelijkheden niet in het geding komen. In de directe omgeving is meer geschikt foerageerhabitat voor vleermuizen aanwezig van vergelijkbare kwaliteit. Het betreft de agrarische gebieden en de poelen in de omgeving, het kleine bos ten zuidoosten (op 700 meter) en de bomenrij ten noorden van de onderzoekslocatie. Geadviseerd wordt om tijdens de werkzaamheden verlichtingsarmaturen te gebruiken die naar beneden schijnen of andere vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurig) toe te passen (zie hoofdstuk 6).

Vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige (donkere) landschapselementen als houtsingels, beken, rietkragen en lanen om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Doordat dergelijke lijnvormige elementen ontbreken op de onderzoekslocatie, of onaangetast blijven (oevervegetatie), worden er geen potentiële vliegroutes aangetast. Geadviseerd wordt om tijdens de werkzaamheden verlichtingsarmaturen te gebruiken die naar beneden schijnen of andere vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurig) toe te passen (zie hoofdstuk 6) om verstoring van vliegroutes te voorkomen.

5.3 Overige zoogdieren

Alle zoogdieren in Nederland zijn beschermd. Voor sommige algemeen voorkomende soorten geldt een provinciale vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling. Op deze wijze is er onderscheid te maken in streng beschermde en minder streng beschermde soorten.

Streng beschermde soorten

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF van de afgelopen vijf jaar ligt de onderzoekslocatie binnen het verspreidingsgebied van de volgende streng beschermde grondgebonden zoogdieren: **bunzing, wezel, hermelijn, steenmarter, bever, otter, wolf, eekhoorn, das** en **waterspitsmuis**.

De **bunzing, wezel** en **hermelijn** (kleine marterachtigen) leven bij voorkeur in open, droog natuur- en cultuurlandschap zoals bossen, wei- en akkerland. Ze zoeken graag dekking op, bijvoorbeeld bij bosschages, steenhopen, houtstapels of heggen. Ook bewonen ze vaak oude holen van muizen, ratten en konijnen. Het voedsel bestaat hoofdzakelijk uit woelmuizen. Daarnaast eten ze ook bosmuizen, (woel)ratten, vogeltjes, eieren, en sporadisch jonge konijnen en haasjes. Kleine marterachtigen doorkruisen hun leefgebied regelmatig en slapen op verschillende rustplaatsen in dat gebied. Op de onderzoekslocatie en daaraan grenzend zijn sporen gevonden van woelmuizen, mollen en (woel)ratten (figuur 5.2 en 5.3). Woelrat is een belangrijke voedselbron en het nest van een mol kan gebruikt worden als verblijfplaats. Daarnaast laat de onderzoekslocatie verschillende begroeide randen langs de oevers zien die dekking geven aan verplaatsende of foeragerende kleine marterachtigen (figuur 5.4). Tijdens het veldbezoek dat is afgelegd op 28 oktober 2019 zijn meerdere wissels van kleine marterachtigen aangetroffen langs de oevers die duiden op het gebruik van de onderzoekslocatie als functioneel leefgebied. Daarnaast zijn destijds ook gevlochten langwerpige keutels gevonden. Een DNA-onderzoek dat toen is uitgevoerd heeft uitgewezen dat de gevonden keutels van wezel zijn. Naast de wissels en keutels zijn in 2019 ook langs de oever een hol met daarnaast een plukplaats en nog een tweede plukplaats gevonden. De prooiresten op de plukplaatsen waren van rivierkreeft en slak. Dit kunnen gebruikssporen van rat of kleine marterachtigen zijn. Goede schuilmogelijkheden voor de bunzing, wezel en hermelijn én de aanwezigheid van voldoende geschikt voedsel voor deze soorten zijn aanwezig op de onderzoekslocatie (zie hoofdstuk 6).

Figuur 5.2. Muizenholletje.

Figuur 5.3. Molshopen.

Figuur 5.4. Dichtbegroeide oever.

De **steenmarter** komt voor in verschillende landschapstypen, maar is vooral te vinden in de nabijheid van dorpen en boerderijen en tegenwoordig ook in grote steden. Daarnaast komt hij vooral voor in parklandschap, maar ook in volkomen bosloze gebieden. De voorkeur gaat uit naar gebieden met kleinschalige landbouw, oude schuren en heggen. Elementen als groenstroken, bosjes, greppels en bermen zijn van belang, omdat hij daar zijn eten zoekt. Steenmarters gebruiken hooizolders, loze ruimtes onder het dak, schuurtjes, maar ook stenenstapels of takkenhopen, als verblijfplaats. Een steenmarter heeft binnen zijn territorium verscheidene verblijfplaatsen. Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen, zoals uitwerpselen of prooiresten, aangetroffen die duiden op het gebruik van de onderzoekslocatie als vaste rust- of voortplantingsplaats door deze soort. Daarnaast zijn geen geschikte verblijfplaatsen aanwezig op de onderzoekslocatie voor de steenmarter, vanwege het ontbreken van gebouwen, stenenstapels en takkenhopen. Gelet op het ontbreken van geschikte verblijfplaatsen en sporen kan worden gesteld dat de onderzoekslocatie niet in gebruik is door de steenmarter.

De NDFF waarnemingen van **bever** hebben vooral betrekking op het 1,1 km ten noorden van het plangebied gelegen natuurgebied Domeinenput, op de watergang de Zwaluwse Haven die verbonden is aan de rivier de Amer en op natuurgebied de Winput, 500 meter ten westen van de onderzoekslocatie gelegen. In Nederland komen bevers voor in het overgangsgebied tussen land en water zoals moerassen, langs beken, rivieren en meren. De bever heeft een voorkeur voor rustige rivieren en meren omzoomd door broekbossen met bomen als wilg en es. De aanwezigheid van bossen op de oevers is een vereiste. De onderzoekslocatie en directe omgeving is niet geschikt als rust- of voortplantingsplaats omdat het water te ondiep is en er geen bos aanwezig is. Echter zijn in 2019 direct ten westen van de onderzoekslocatie, aan de westelijke oever van de brede watergang, beversporen waargenomen in de vorm van gevelde wilgen. Ook is er destijds een afgekloven berenklauw aangetroffen in de noordelijke hoek van de onderzoekslocatie, wat kan duiden op foerageergebied van de bever. De noordwestelijke watergang van het plangebied vormt geschikt foerageergebied voor deze soort, alsook het aangrenzende gebied met wilgenrij (zie hoofdstuk 6).

De **otter** leeft in oeverzones met voldoende dekking en rust van allerlei soorten stromende wateren, zoals meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen. Ze leven in schoon en zoet water, waar voldoende voedsel, dekking en rust is. In brakke en zoute wateren komen ze alleen voor als er zoet water in de omgeving

is, omdat ze dat nodig hebben voor het schoonhouden van hun pels en als drinkwater. De otter is een schuw dier en meestal 's nachts actief. Overdag verblijft de otter in een dagrustplaats die zich bevindt op oevers in dichte oevervegetaties (onder andere riet), struwelen en bosschages, maar ook in kunstmatige holten. De waarneming van de otter is gedaan op 3 kilometer ten noorden van de onderzoekslocatie. De wateren bij de onderzoekslocatie bieden rustplaatsen voor de otter, vanwege de aanwezigheid van dichte oevervegetaties en bosschages (zie hoofdstuk 6).

De **wolf** is 2 maal op 2,5 kilometer ten westen van de onderzoekslocatie waargenomen. Deze soort past zich zeer gemakkelijk aan, waardoor ze zich ook wijd hebben verspreid. Het nest van een wolf bevindt zich vaak in een grot of zit verscholen onder boomwortels of tussen de rotsen. De soort graaft soms ook een hol of vergroot hopen van andere dieren zoals vos en das. Wolven eten knaagdieren, haasachtigen, hoefdieren, vogels en aas. Grotere prooidieren zijn eland, edelhert, wild zwijn, rendier, bever en ree. Wolven leggen soms op een dag grote afstanden af bij het achtervolgen en bejagen van groot wild, tot wel 60 kilometer. Tijdens het veldbezoek zijn geen grote hopen aangetroffen, daarmee is de onderzoekslocatie ongeschikt als voortplantingsplaats voor de wolf. Daarnaast is de wolf slechts 2 maal waargenomen, waardoor het onwaarschijnlijk is dat de onderzoekslocatie functioneel leefgebied vormt voor de wolf.

De **eekhoorn** komt voor in loofbos, naaldbos of gemengd bos, maar ook in tuinen, parken en houtwallen in de buurt van bos. Mits er voldoende voedsel beschikbaar is, komen ze ook in bebouwd gebied voor. Het is belangrijk dat groenstructuren met elkaar in verbinding staan om volledig de eekhoorn van voldoende habitat te voorzien. Vaste rust- en verblijfplaatsen van de eekhoorn bestaan uit bladernesten die als een bal in de boomtop bevestigd zitten. Er zijn geen bomen aanwezig op de onderzoekslocatie. De onderzoekslocatie en directe omgeving voldoen niet aan de eisen die eekhoorns stellen aan hun leefomgeving, namelijk aaneengesloten bosrijke landschappen met voedselbomen. Nader onderzoek naar de eekhoorn wordt derhalve niet noodzakelijk geacht.

De **das** komt voornamelijk voor op de Veluwe, in oostelijk Noord-Brabant en Zuid-Limburg. De das leeft in allerlei soorten open biotopen, met een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Dassen zijn alleseters, maar eten voornamelijk regenwormen die ze 's nachts in weilanden en open gebieden opsporen. Verder zoeken ze in bermen, akkerranden en slootkanten naar eten zoals insecten(larven), kevers, gevallen fruit, maïs, koren en knaagdieren. De onderzoekslocatie is matig geschikt leefgebied en door het ontbreken van reliëf en/of schuilmogelijkheden ongeschikt als vaste rust- en verblijfplaats door dassen. Hiermee is de onderzoekslocatie geen onderdeel van essentieel functioneel leefgebied van de das. Dassen zullen hun leefgebied mogelijk hebben in natuurgebieden ten zuidoosten van de onderzoekslocatie. Nader onderzoek naar de das wordt niet noodzakelijk geacht.

De **waterspitsmuis** komt voor in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Hij komt voor bij beken, rivieren, sloten, plassen en daar waar grondwater opwelt. Ook wordt hij veelvuldig aangetroffen langs de binnenduinderand, natuurlijke duinmeren en kunstmatige infiltratiegebieden. Er moet in de oevers voldoende schuilmogelijkheid zijn waar de waterspitsmuis zich kan terugtrekken om zijn prooi op te eten. De waterspitsmuis leeft in het water en tot maximaal 1 meter van de oever af. Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF zijn er de afgelopen vijf jaar in een straal van enkele kilometers geen waterspitsmuizen waargenomen. Volgens de zoog-

dieren verspreidingsatlas is de soort wel in de wijde omgeving waargenomen. Direct ten zuiden van de onderzoekslocatie is zeer geschikt waterrijk leefgebied aanwezig voor de waterspitsmuis. Ook is de westelijke sloot op de onderzoekslocatie, met schoon water en ontwikkelde water- en oevervegetatie, geschikt als leefgebied (zie hoofdstuk 6).

Licht beschermde soorten

De onderzoekslocatie vormt geschikt habitat voor een aantal soorten grondgebonden zoogdieren. Het gaat daarbij om algemene soorten als **ree**, **konijn**, **haas**, **egel**, **vos**, **mol** en **(woel)muizen**. Tijdens het veldbezoek zijn meerdere (muizen)holen en molshopen waargenomen. Tijdens het veldbezoek in 2019 is ook een grote wissel, met daarnaast een afgekloven berenklaauw, richting de bredere watergang in de noordelijke punt van de onderzoekslocatie waargenomen. Deze wissel was destijds waarschijnlijk in gebruik door ree en mogelijk ook door de vos of das. Dit duidt op mogelijk gebruik van de onderzoekslocatie door de bovengenoemde soorten. Door de voorgenomen werkzaamheden bestaat de kans dat holen van mol, (woel)muis en konijn worden vergraven (zie hoofdstuk 6).

5.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Reptielen

Volgens gegevens van de NDFF is in de afgelopen vijf jaar in de directe omgeving van de onderzoekslocatie het volgende streng beschermde reptiel waargenomen: **levendbarende hagedis**.

De **levendbarende hagedis** heeft de voorkeur om zich te vestigen op heide- en hoogveengebieden. De soort komt ook voor in open bossen en ruige graslanden, in bermen van (spoor)wegen en in een beperkt deel van de duinen. Ze komen voor op het grootste deel van de Nederlandse zandgronden en in Zuid-Limburg. De levendbarende hagedis is een vochtminnende soort die in de genoemde landschapstypen veel wordt aangetroffen op oevers en vochtige terreindelen. Overwinteringsplaatsen van deze soort bestaan voornamelijk uit grote gras- en zeggepollen, oude zoogdierholen, onder boomstroken e.d., boven het grondwaterniveau. Schraal begroeide, naar het zuiden geëxposeerde plekken op hellingen warmen het snelst op en genieten de voorkeur voor deze soort om actief te worden. De waarnemingen van de levendbarende hagedis zijn allemaal gedaan ten oosten van de onderzoekslocatie langs de spoorweg, op 1,2 kilometer afstand. Op de onderzoekslocatie ontbreekt daarnaast een schraal begroeide helling, waardoor het suboptimaal habitat voor de levendbarende hagedis vormt. Nader onderzoek naar de levendbarende hagedis wordt niet noodzakelijk geacht.

Amfibieën

Volgens gegevens van de NDFF zijn binnen enkele kilometers rondom de onderzoekslocatie in de afgelopen 5 jaar de volgende streng beschermde soorten waargenomen: **kamsalamander**, **rugstreeppad**, **Alpenwatersalamander** en **poelkikker**.

De **kamsalamander** wordt aangetroffen in bosrijke landschappen, met houtwallen of struweel. Het landschap wordt vaak gekenmerkt door kleinschaligheid in de directe omgeving van het voortplantingswater. Kamsalamanders komen zelden in akkerbouwgebieden voor. Ze komen relatief veel voor langs de grote rivieren, in beekdalen en op landgoederen. Het voortplantingsbiotoop moet een niet geheel beschaduwde poel zijn met permanent water. Op de onderzoekslocatie is geen geschikt voortplantingsbiotoop voor de kamsalamander

aanwezig, vanwege het ontbreken van een geschikte poel. De enige waarneming van de kamsalamander is gedaan op 2,5 kilometer ten noorden van de onderzoekslocatie in een achtertuin van de Lage Zwaluwe in 2018. Derhalve wordt een nader onderzoek naar de kamsalamander niet noodzakelijk geacht.

De **rugstreeppad** wordt voornamelijk aangetroffen op terreinen met een hoge natuurlijke of door mensen ingebrachte dynamiek. De rugstreeppad heeft een voorkeur voor losgrondig zanderige bodems gelegen op snel opwarmende bodemplaatzen en ondiep (tijdelijk) water. Het (tijdelijke) water dient bij voorkeur vegetatieloos en zonder concurrentie van andere amfibieën of van waterinsecten te zijn. In ondiep (tijdelijk) water vindt tevens de voortplanting plaats. Wegens het ontbreken van geschikt water op de onderzoekslocatie is een voortplantingsplaats uit te sluiten. Wegens het ontbreken van losgrondig zanderige bodems is landhabitat eveneens uitgesloten. Bovendien is de enige waarneming van de rugstreeppad gedaan op 1,8 kilometer ten westen van de onderzoekslocatie. Nader onderzoek naar de rugstreeppad wordt niet benodigd geacht. Echter kan door de voorgenomen ingreep meer geschikt habitat voor de rugstreeppad ontstaan in de vorm van tijdelijke plassen, vergraafbaar zand en schuilmogelijkheden. Door het treffen van maatregelen voorafgaand en tijdens de werkzaamheden kan kolonisatie van het plangebied door de rugstreeppad en eventuele overtreding van de Wet natuurbescherming voorkomen worden (zie hoofdstuk 6).

De **Alpenwatersalamander** is in allerlei typen water te vinden, zolang het niet snel stromend of rijk aan vis is. Deze soort overwintert voornamelijk op het land, maar er zijn ook waarnemingen van kleine aantallen dieren die de hele winter in het water verblijven. Deze soort is weinig kieskeurig wat zijn landbiotoop betreft en kan zelfs in tuinen worden aangetroffen. Wel dienen voor de overwintering holten, houtwallen, overhoekjes, houtstapels, stenen, afvalhopen, kelders, groeven en/of (vleermuis) bunkers aanwezig te zijn. Door de gevarieerde watergangen op en rondom de onderzoekslocatie, kan het voorkomen van de Alpenwatersalamander niet volledig worden uitgesloten. Door het treffen van maatregelen voorafgaand en tijdens de werkzaamheden kan eventuele overtreding van de Wet natuurbescherming worden voorkomen (zie hoofdstuk 6).

De **poelkikker** is een opportunistische soort en komt voor in verschillende landschapstypen zoals bos, heide, hoogveen, maar ook in half natuurlijke graslanden, kleipolders met kwel en laagveen. De poelkikker gebruikt twee typen (vaste) rust- en voortplantingsplaatsen die in een jaarcyclus gebruikt worden. De voorkeur van voortplantingswateren van de poelkikker gaat uit naar zwak zure, schone, stilstaande en met zon beschenen poelen, vennen en sloten. De poelkikker is een goede zwemmer waardoor wateroppervlakten met diepteverschil kunnen functioneren als voortplantingswater mits ondiepe gedeeltes aanwezig zijn voor de opwarming en ontwikkeling van eieren. De poelkikker geeft voorkeur aan voortplantingswateren met een rijke submerse en emerse watervegetatie. Winterverblijfplaatsen worden gebruikt vanaf circa oktober en bevinden zich op tal van plekken waaronder bijvoorbeeld: muizenholen, zelf gegraven holen in de grond, onder takkenhopen en stapels puin. Door de gevarieerde watergangen op en rondom de onderzoekslocatie, kan het voorkomen van de poelkikker niet volledig worden uitgesloten. Door het treffen van maatregelen voorafgaand en tijdens de werkzaamheden kan eventuele overtreding van de Wet natuurbescherming worden voorkomen (zie hoofdstuk 6).

Algemeen voorkomende amfibieën

De onderzoekslocatie vormt geschikt landhabitat voor algemene amfibieënsoorten als bruine kikker en gewone pad. De sloot die zich aan de westzijde van de onderzoekslocatie bevindt kan onderkomen en voortplan-

tingsmogelijkheden bieden aan beide soorten. Op de onderzoekslocatie kunnen deze soorten beschutting vinden tussen de ruigte langs de oever. Voor de te verwachten soorten geldt in het kader van de Wet natuurbescherming een vrijstelling, waardoor een ontheffing bij verstoring niet noodzakelijk is. Bij demping van delen van de watergangen op de onderzoekslocatie is het echter wel noodzakelijk om aandacht te schenken aan de zorgplicht (zie hoofdstuk 6).

Vissen

De **grote modderkruiper** is verspreid in de omgeving van de onderzoekslocatie waargenomen. De watergangen op de onderzoekslocatie kunnen geschikt leefgebied vormen voor de grote modderkruiper alsook andere vissoorten. De watergangen aan de noord-, oost- en westzijde zijn ondiep en hebben veel (water)planten, ook is er kwel aanwezig, waardoor het zeer geschikt leef- en voortplantingsgebied voor de grote modderkruiper is. De voorgenomen plannen kunnen een negatief effect hebben op de mogelijk aanwezige beschermde soorten doordat bij de werkzaamheden de watergangen direct en indirect aangetast kunnen worden. Nader onderzoek in 2020 heeft uitgewezen dat de grote modderkruiper aanwezig is op de onderzoekslocatie (zie hoofdstuk 6).

5.5 Ongewervelden

Libellen

Er zijn slechts enkele libellensoorten die binnen de Wet natuurbescherming een strenge bescherming genieten. Deze zijn voor wat betreft hun verspreiding gebonden aan specifieke habitateisen, die veelal alleen in natuurgebied zijn te vinden. Beschermde soorten zijn op de onderzoekslocatie niet te verwachten.

Vlinders

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF is in de afgelopen vijf jaar in een straal van drie kilometer de volgende streng beschermde vlindersoort aangetroffen: **teunisbloempijlstaart**.

De **teunisbloempijlstaart** komt voor op open plekken in vochtige bossen, bosranden en warme open plaatsen. De waardplanten van deze soort zijn wilgenroosje, teunisbloem, basterdwederik en kattenstaart. Er zijn geen waardplanten van de teunisbloempijlstaart op de onderzoekslocatie aangetroffen, waardoor het voorkomen van een (deel van de) populatie van deze soort op voorhand redelijkerwijs kan worden uitgesloten. Nader onderzoek naar de teunisbloempijlstaart wordt derhalve niet noodzakelijk geacht.

Overige soorten

Overige beschermde soorten, zoals vliegend hert, Europese rivierkreeft, vermiljoenkever en platte schijfhoren, zijn op de onderzoekslocatie uit te sluiten. Er is geen geschikt habitat voor dergelijke beschermde soorten op de onderzoekslocatie aanwezig en er zijn geen waarnemingen bekend in de directe omgeving van de onderzoekslocatie.

5.6 Planten

De onderzoekslocatie bestaat uit grasland, bestaande uit een pioniervegetatie met verschillende ruigtesoorten. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde vaatplanten waargenomen op de onderzoekslocatie. De

meeste beschermde vaatplanten en de daarbij horende specifieke groeiomstandigheden zijn zeldzaam te noemen. De juiste specifieke groeiomstandigheden voor beschermde vaatplanten zijn niet aanwezig op de onderzoekslocatie. De aanwezigheid van beschermde vaatplanten op de onderzoekslocatie kan daarom redelijkerwijs worden uitgesloten.

6 TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING

Als gevolg van de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie kunnen er overtredingen van verbodsbepalingen uit soortbeschermingsparagrafen uit de Wet natuurbescherming optreden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke soorten er sprake is van dreigende overtreding van de Wet natuurbescherming en of met eenvoudige maatregelen overtreding is te voorkomen. Verder wordt beschreven voor welke soorten een vervolgetraject noodzakelijk is, bijvoorbeeld omdat toetsing van de ingreep aan de Wet natuurbescherming op basis van de huidige onderzoeksinspanning niet mogelijk is, en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van ontheffingen.

6.1 Broedvogels

Jaarrond beschermde broedvogels

De **steenuil** en zijn leefgebied zijn beschermd volgens artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming. De soort staat tevens vermeld in de EU-vogelrichtlijn. De nesten van steenuilen zijn het hele jaar beschermd en vallen onder categorie 1 van vogelnesten: 'nesten die behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats'.

De steenuil heeft twee relevante typen voortplantingsplaatsen en vaste rust- en verblijfplaatsen:

- (1) Nesten die als voortplantingsplaats worden gebruikt. De nesten worden in de rest van het jaar, buiten de voortplantingsperiode, vaak ook gebruikt als rustplaats. Het nest wordt als voortplantings- en broedplaats gebruikt van februari tot juli, als de jongen uitvliegen. De steenuil is vaak trouw aan zijn nestplek, maar wisselt soms ook wel van nestplaats binnen een territorium. Deze nestplaatsen bevinden zich vaak op hetzelfde erf. Als nestgelegenheid de beperkende factor is of is geworden, kunnen steenuilen nieuw aanbod, zoals steenuilkasten, gaan gebruiken.
- (2) Steenuilen hebben daarnaast ook andere plekken op het erf die ze regelmatig gebruiken als rustplaats. Het mannetje gebruikt een verblijfplek in de directe omgeving van het nest als het vrouwtje aan het broeden is. Overdag verblijven de uilen tijdens rustperiodes vaak op vaste roestplekken. Dit doen ze in de dekking van beplanting of gebouwen of in de nestholte. Al deze plekken worden niet gerekend tot de vaste rustplaatsen, maar zijn wel onderdelen van de functionele leefomgeving die hoort bij het nest.

Essentieel foerageergebied is direct rond de voortplantings- en broedlocatie gelegen en van groot belang gedurende het broedseizoen en daarbuiten, overig foerageergebied wordt eveneens tot het leefgebied gerekend.

De onderzoekslocatie maakt onderdeel uit van het functioneel leefgebied en draagt daarmee bij aan het functioneren van de voortplantingsplaats (nestkast). Bij de voorgenomen plannen is er geen sprake van afname van het oppervlak van geschikt leefgebied, maar wel een relevante permanente aantasting van de functionaliteit. De werkzaamheden en voorgenomen nieuwe situatie hebben een negatief effect op de functionele leef-

omgeving van de kast ten tijde van bezetting van de steenuilkast. Wanneer functioneren van de voortplantingsplaats in het geding komt is er sprake van een overtreding.

Door de aanleg van de verbindingsweg (60 km/u) wordt een barrière gecreëerd in essentieel foerageerhabitat van de steenuil (dit is vastgesteld met een lokale steenuildeskundige). Ook is er een verhoogde kans op verwonden of doden van individuen door aanrijding met een voertuig en kunnen de werkzaamheden voor de aanleg van de verbindingsweg verstorend zijn tijdens het broedseizoen. Er is derhalve sprake van een negatieve invloed op het functioneel leefgebied van de steenuil.

Bij de voorgenomen werkzaamheden in het leefgebied van de steenuil zal overtreding van de Wet natuurbescherming optreden. Door het treffen van mitigerende maatregelen zal de functionaliteit van het leefgebied behouden moeten worden en zal schade aan individuen moeten worden voorkomen. Indien mitigerende maatregelen genomen worden is een negatief effect van de voorgenomen plannen op de steenuil en daarmee een overtreding te voorkomen.

Aanbevolen wordt voorafgaand van de uitvoering de werkwijze, benodigde maatregelen en de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vast te laten leggen in een ecologisch werkprotocol door een ecooloog dat bij de uitvoerende partij onder de aandacht dient te worden gebracht.

Mitigerende maatregelen voor de steenuil

Het werken buiten het kwetsbare broedseizoen (februari tot en met juli) met verlichting te allen tijde van de steenuilkast af gericht en mitigerende maatregelen ten gunste van functioneel leefgebied van steenuil zijn nodig om schade aan (leefgebied van) individuen te voorkomen. Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden dienen maatregelen te worden genomen om de functionaliteit van het leefgebied te behouden. Er dient een veilige route naar het westen van de onderzoekslocatie gelegen foerageergebied gecreëerd te worden en het mogelijk verlies van foerageerhabitat dient gecompenseerd te worden binnen het territorium van de steenuil in een straal van 200 tot maximaal 300 meter. Dit wordt gedaan bij de voorgenomen werkzaamheden door de aanleg van een bomenrij en bloem- en kruidenrijk grasland ten oosten van de nieuwe verbindingsweg (zie figuur 6.1). Dit zorgt voor verbetering van de voedselvoorziening door aantrekking van prooidieren als muizen, insecten en vogels. Ook biedt dit nieuwe nest- en schuilgelegenheid. De bomenrij zorgt er tevens voor dat de steenuil hoog zal vliegen indien deze aan de andere kant van de nieuwe verbindingsweg wilt jagen. Hierdoor zijn minder verkeersslachtoffers te verwachten. Daarnaast zal het verkeer door de nieuwe verbindingsweg voor het grootste deel niet meer langs het steenuilnest worden geleid, aangezien het grootste deel van het (zware) verkeer vanaf Lage Zwaluwe komt. Hierdoor wordt overlast en schade aan de nestkast verminderd door de aanleg van de nieuwe verbindingsweg.

Figuur 6.1. Landschappelijk inrichtingsplan Nieuwe Verbindingsweg Hooge Zwaluwe.

Algemene broedvogels

Voor de algemene broedvogelsoorten die op de onderzoekslocatie zijn te verwachten geldt dat, indien het groen buiten het broedseizoen wordt verwijderd, er geen overtredingen plaats zullen vinden met betrekking tot deze soorten. Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (het is verboden nesten te beschadigen, te vernielen of weg te nemen) is van toepassing. De nesten mogen echter wel worden weggenomen wanneer deze op dat moment niet in gebruik zijn. In de Wet natuurbescherming wordt geen vaste periode gehanteerd voor het broedseizoen. Globaal kan voor het broedseizoen de periode maart tot eind augustus worden aangehouden. Geldend is echter de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen.

6.2 Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. Vleermuizen worden ook benoemd in Bijlage II van de conventie van Bonn.

Op de onderzoekslocatie zijn geen bebouwing en bomen aanwezig, waardoor verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen worden uitgesloten. Echter kan de onderzoekslocatie wel als foerageergebied en vliegroute gebruikt worden. Belangrijk hierbij is dat de zorgplicht in acht wordt genomen. Voor foeragerende en overvliegende vleermuizen wordt geadviseerd om tijdens het actieve vleermuisseizoen (1 april t/m 30 oktober), tijdens de werkzaamheden in de avond en nacht, vleermuisvriendelijk licht te gebruiken. Door de verlichting vleermuisvriendelijk in te richten zullen mogelijke foerageergebieden en vliegroutes in de omgeving niet in hun functie worden beperkt. Vleermuisvriendelijke verlichting is amberkleurig, de armaturen zijn weggericht van de naastgelegen bomen en het overige groen, en de verlichting is zo min mogelijk diffuus.

6.3 Overige zoogdieren

Bever

De voortplantingsplaats van de bever is de burcht waarin jongen worden gebaard en groot gebracht. In de context van de Wet natuurbescherming moet onder de voortplantingsplaats en rustplaats ook de functionele leefomgeving van die plekken worden begrepen, voor zover het functioneren van die plekken als zodanig daarvan afhankelijk is. Alle activiteiten die het voortplantingssucces negatief beïnvloeden of teniet doen leiden tot een overtreding van artikel 3.5 lid 2. Overtreding van dit artikel is aan de orde wanneer de burcht negatief beïnvloed wordt, maar ook wanneer het gebied waarin de burcht van de bever is aangetroffen vernietigd of aangetast wordt of wanneer de kwaliteit daarvan voor de bever zodanig verslechtert, waardoor de burcht niet meer zijn functie van voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen.

De bever maakt mogelijk gebruik van de randen van de onderzoekslocatie om voedsel te zoeken. De toekomstige plannen zullen door het natuurinrichtingsplan de onderzoekslocatie als potentieel foerageerhabitat van de bever echter niet negatief beïnvloeden. De oppervlakte van het potentiële foerageergebied van de bever zal niet afnemen en door de aanleg van de EVZ mogelijk zelfs toenemen. Er kan derhalve uitgesloten worden dat de voorgenomen plannen een negatief effect hebben op de functie van het plangebied en directe omge-

ving voor de bever. Indien de richtlijnen in de ecologische visie worden opgevolgd wordt een nader onderzoek naar bever niet noodzakelijk geacht.

Aanbevolen wordt voorafgaand van de uitvoering de werkwijze en benodigde maatregelen vast te laten leggen in een ecologisch werkprotocol door een ecooloog dat bij de uitvoerende partij onder de aandacht dient te worden gebracht. In het werkprotocol worden de benodigde maatregelen verwoord en de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vastgelegd.

Otter

Mannetjes bewonen met name brede wateren en de aanwezigheid van geschikte dekking in de oeverzone is voor de vrouwtjes met opgroeiende jongen een kritische levensvoorwaarde. Alle activiteiten die het voortplantingssucces negatief beïnvloeden of teniet doen leiden tot een overtreding van artikel 3.5 lid 2. Overtreding van dit artikel is aan de orde wanneer de voortplantingsplaats negatief beïnvloedt wordt, maar ook wanneer het gebied waarin de rust- of voortplantingsplaats is aangetroffen vernietigd of aangetast wordt of wanneer de kwaliteit daarvan voor de otter zodanig verslechtert, waardoor het gebied niet meer zijn functie van voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen.

De watergangen rondom de onderzoekslocatie kunnen mogelijk gebruikt worden door de otter. De toekomstige plannen zullen het leefgebied van de otter echter niet negatief beïnvloeden. Met de plannen worden de watergangen met rust gelaten. De otter leeft in het water en op de oevers, maar niet op het grasland. Er kan derhalve worden uitgesloten dat de voorgenomen plannen een negatief effect hebben op de functie van het plangebied en directe omgeving voor de otter.

Aanbevolen wordt voorafgaand van de uitvoering de werkwijze en benodigde maatregelen vast te laten leggen in een ecologisch werkprotocol door een ecooloog dat bij de uitvoerende partij onder de aandacht dient te worden gebracht. In het werkprotocol worden de benodigde maatregelen verwoord en de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vastgelegd.

Bunzing, wezel en hermelijn

Gelet op het DNA-onderzoek dat is uitgevoerd in 2019 en de grootte van het gebied (4,9 ha), bestaande uit grasland en vegetatief goed ontwikkelde randen, dient het onderzoeksgebied gekenmerkt te worden als leefgebied van bunzing, wezel en hermelijn.

Sporen van gebruik van de onderzoekslocatie door kleine marterachtigen zijn in 2019 gevonden in de vorm van een verblijfplaats, plukplaatsen, keutels en wissels langs de oevers. Daar de onderzoekslocatie op alle fronten geschikt is als jaarrond leefgebied voor bunzing, wezel en hermelijn dient het plangebied als zodanig gekenmerkt te worden. Het e-DNA onderzoek heeft uitgewezen dat de onderzoekslocatie in ieder geval in gebruik is door wezel. Door de verandering van landgebruik wordt het grasveld ongeschikt als mogelijk foerageergebied en verblijfplaats van kleine marterachtigen. Dit houdt een overtreding van artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming in.

Het verlies van foerageergebied en verblijfplaatsen van kleine marterachtigen zal met mitigerende maatregelen, zoals faunapassages, door de aanleg van de EVZ gecompenseerd worden. Met kleine marterachtigen als

doelsoorten zal de hoeveelheid en kwaliteit van functioneel leefgebied voor deze soorten niet negatief beïnvloed worden door de ingreep en mogelijk zelfs toenemen. Indien de richtlijnen in de ecologische visie worden opgevolgd en mitigerende maatregelen worden genomen, wordt een nader onderzoek naar de functie van de onderzoekslocatie en directe omgeving voor kleine marterachtigen niet noodzakelijk geacht.

Aanbevolen wordt voorafgaand van de uitvoering de werkwijze en benodigde maatregelen vast te laten leggen in een ecologisch werkprotocol door een ecooloog dat bij de uitvoerende partij onder de aandacht dient te worden gebracht. In het werkprotocol worden de benodigde maatregelen verwoord en de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vastgelegd.

Waterspitsmuis

Geschikt leefgebied voor de waterspitsmuis is aanwezig op de onderzoekslocatie in de vorm van schoon water met ontwikkelde water- en oevervegetatie. In de vegetatie zijn foerageer- en schuilmogelijkheden aanwezig. De westelijke sloot en oever op de onderzoekslocatie zullen echter niet aangetast worden door de voorgenomen ingrepen, waardoor de soort niet verstoord zal worden. Bovendien is direct ten zuiden van de onderzoekslocatie zeer geschikt waterrijk leefgebied aanwezig. De voorgenomen nieuwe verbindingsweg zal geen effect hebben op de staat van instandhouding van de waterspitsmuis, derhalve is nader onderzoek niet noodzakelijk. Overtreding van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

6.4 Algemene grondgebonden zoogdieren

Voor de te verwachten soorten geldt dat de werkzaamheden mogelijk verstorend kunnen werken. Als gevolg van graafwerkzaamheden kunnen dieren verwond of gedood worden en holen kunnen worden verwijderd. Dit houdt een overtreding van artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming in. Voor de te verwachten soorten geldt, op grond van het provinciale soortenbeleid, bij ruimtelijke ontwikkelingen echter een vrijstelling, waardoor geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Het is echter in het kader van de zorgplicht wel noodzakelijk om voldoende zorg te dragen voor de aanwezige individuen en al het redelijkerwijs mogelijke dient gedaan te worden om het doden van individuen te voorkomen.

6.5 Amfibieën

Rugstreeppad

Op de onderzoekslocatie kan tijdens de werkzaamheden geschikt habitat voor de streng beschermde rugstreeppad ontstaan in de vorm van tijdelijke plassen, vergraaftbaar zand en schuilmogelijkheden. Door voorafgaand en tijdens de werkzaamheden de gehele onderzoekslocatie te omheinen met een faunaschermbetreding door de rugstreeppad worden voorkomen. Aanwezige amfibieën binnen de schermen dienen weggevangen te worden, of zelf de mogelijkheid te krijgen om het terrein te verlaten met halve ingegraven emmertjes. Zo kan kolonisatie van het plangebied door rugstreeppad en een eventuele overtreding van de Wet natuurbescherming voorkomen worden. Hiervoor dient met een op maat gemaakt ecologisch werkprotocol gewerkt te worden.

Alpenwatersalamander

De onderzoekslocatie kan geschikt habitat vormen voor de Alpenwatersalamander, vanwege de variatie aan watergangen op en rondom de onderzoekslocatie. Geschikt winterhabitat ontbreekt, vanwege de afwezigheid van overwinteringsplekken, zoals holten, houtwallen en afvalhopen. Door te werken buiten de voortplantingsperiode in het najaar/de winter, vanaf oktober, wordt schade aan mogelijk aanwezige Alpenwatersalamanders en daarmee een eventuele overtreding van de Wet natuurbescherming voorkomen. Daarnaast zorgt een faunascherm ervoor dat Alpenwatersalamanders het gebied tijdens de werkzaamheden niet kunnen betreden. Hiervoor dient met een op maat gemaakt ecologisch werkprotocol gewerkt te worden.

Poelkikker

De onderzoekslocatie kan geschikt habitat vormen voor de poelkikker, vanwege de variatie aan watergangen op en rondom de onderzoekslocatie. Ook voor deze soort geldt dat door te werken buiten de voortplantingsperiode in het najaar/de winter, vanaf oktober, schade aan mogelijke aanwezige poelkikkers en daarmee een eventuele overtreding van de Wet natuurbescherming wordt voorkomen. Daarnaast zorgt een faunascherm ervoor dat poelkikkers het gebied tijdens de werkzaamheden niet kunnen betreden. Hiervoor dient met een op maat gemaakt ecologisch werkprotocol gewerkt te worden.

Algemene amfibieën

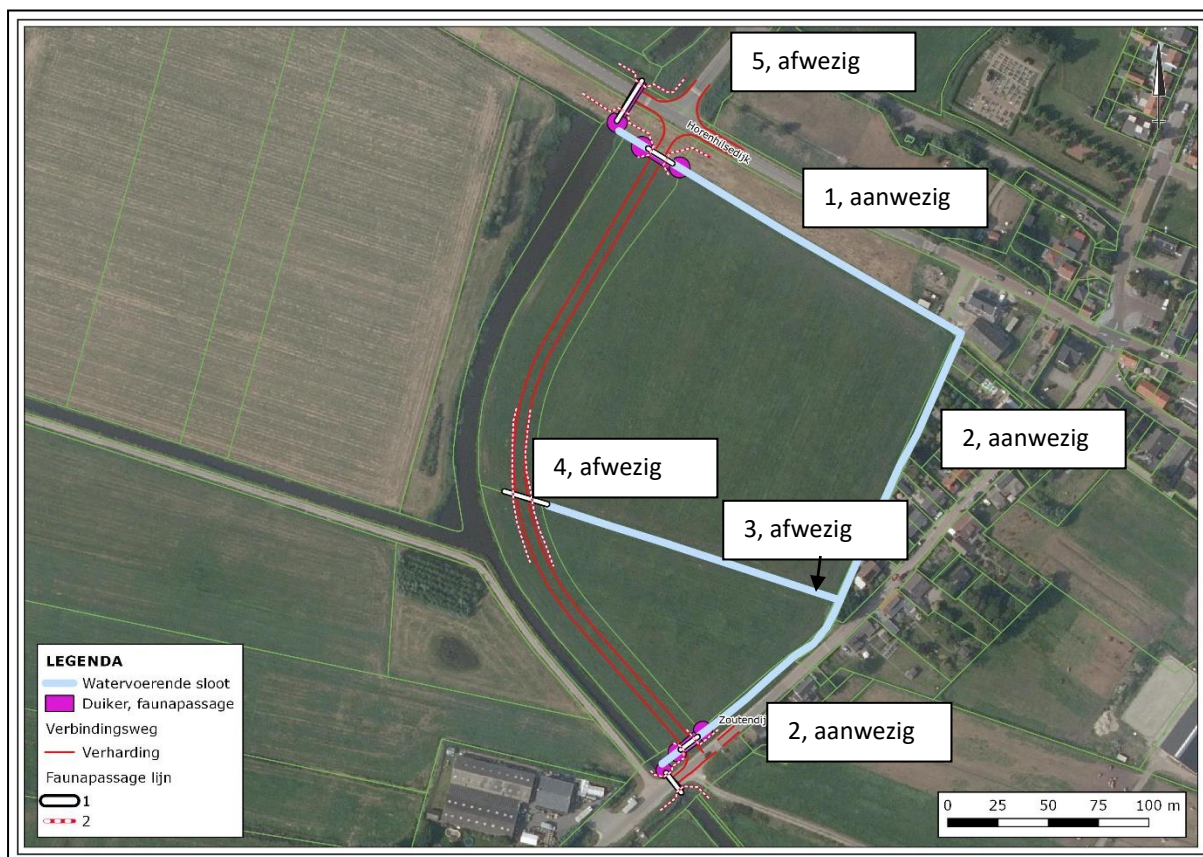
De werkzaamheden kunnen verstorend werken voor amfibieën die zich op de onderzoekslocatie bevinden. Door de werkzaamheden kunnen dieren gewond raken of worden gedood. Voor de te verwachten soorten geldt, op grond van het provinciale soortenbeleid, bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de Wet natuurbescherming, waardoor geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Het is echter in het kader van de zorgplicht wel noodzakelijk om voldoende zorg te dragen voor de aanwezige individuen en al het redelijkerwijs mogelijke dient gedaan te worden om het doden van individuen te voorkomen. Het doden of verwonden kan plaatsvinden indien schuil- of voortplantingslocaties worden beschadigd. Dit kan door het verwijderen van stenenstapels, takkenhopen, bladeren en andere materialen die door langdurige opslag of aanwezigheid schuilplaatsen bieden. Het verwijderen van de materialen dient daarom buiten de gevoelige periode van winter rust plaats te vinden (grootweg tussen oktober en maart). Aanwezige dieren moeten de gelegenheid krijgen om veilig weg te komen.

6.6 Vissen

Streng beschermde soorten

De watergangen zijn geschikt voor de grote modderkruiper en uit het nader onderzoek dat is uitgevoerd in 2020 aan de hand van e-DNA (rapportnummer 9630.008, d.d. 28 september 2020) is naar voren gekomen dat de modderkruiper gebruik maakt van de watergangen rondom de onderzoekslocatie (zie figuur 6.2). Bij de voorgenomen plannen zal geen essentieel leefgebied van de grote modderkruiper verloren gaan en zal het leefgebied uitgebreid worden in de vorm van een nieuw te realiseren watergang van ongeveer 300 meter. De gunstige staat van instandhouding komt niet in het geding en wordt mogelijk zelfs verbeterd. Bij de voorgenomen werkzaamheden van het (ver)leggen van de duikers met faunapassage kan, indien geen gepaste maatregelen worden genomen, de grote modderkruiper mogelijk wel bij graafwerkzaamheden in het natte profiel tijdelijk verstoord worden. Geadviseerd wordt om in de minst ongunstige periode (september – oktober) te werken met een ecologisch werkprotocol en ecologische begeleiding. Werkzaamheden in de watergang die-

nen onder begeleiding van een ecooloog stroomafwaarts (met de stroming van het water mee) plaats te vinden en bij baggerwerkzaamheden dient de op de kant gebrachte bagger door een ecooloog gecontroleerd te worden op incidenteel aanwezige individuen. Hiermee kan het doden van de grote modderkruiper voorkomen worden en is er geen sprake van een overtreding van de Wet natuurbescherming.

Figuur 6.2. Luchtfoto met de aan- of afwezigheid van de grote modderkruiper op de onderzoekslocatie (nummer 1 tot en met 4). De referentiesloot (nummer 5), de te realiseren weg (rode lijn) en de ver- of aan te leggen duikers en faunapassages zijn ook weergegeven.

Algemene vissoorten

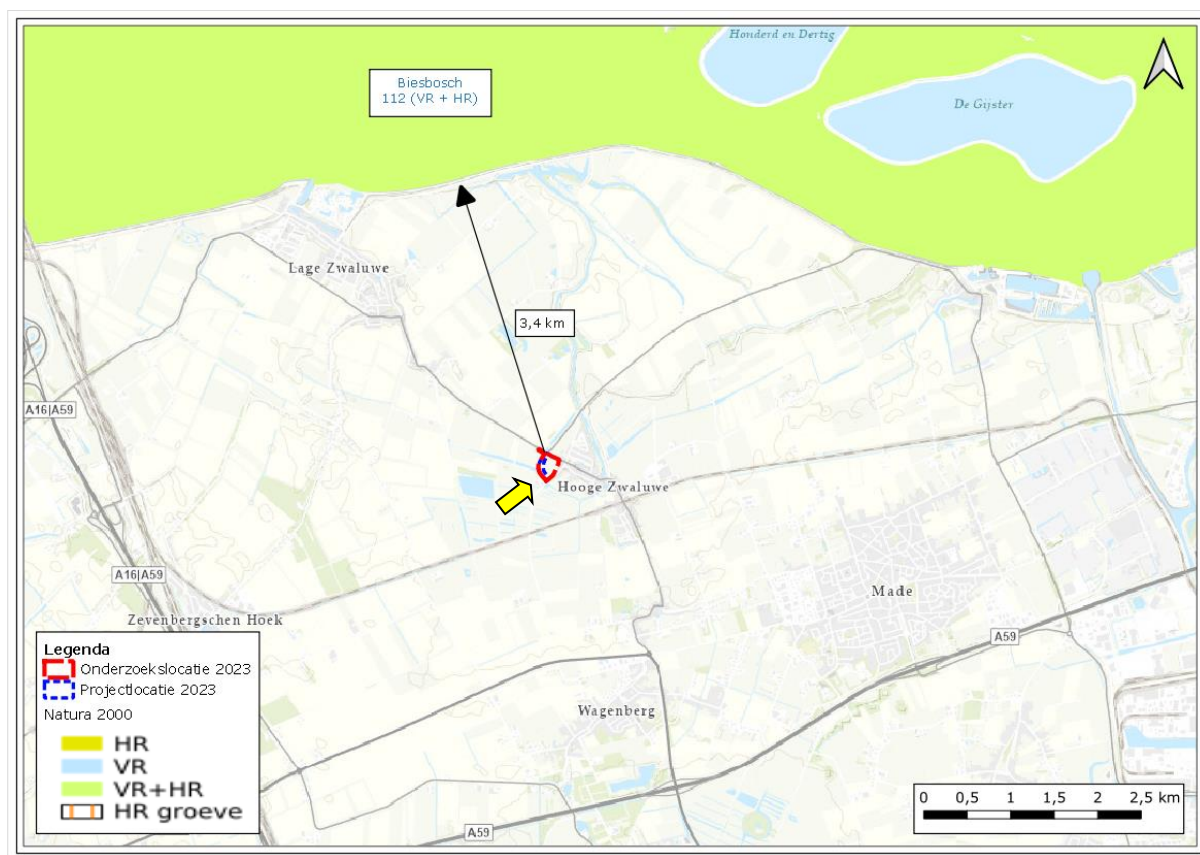
Bij het dempen van delen van de watergangen zonder maatregelen kunnen vissen worden gedood, hetgeen een overtreding van de Wet natuurbescherming inhoudt. Voor de te verwachten algemene soorten geldt echter een vrijstelling van de Wet natuurbescherming, zodat voor de werkzaamheden niet vooraf een ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Voor de te verwachten algemene vissoorten geldt wel de zorgplicht. Dit houdt in dat het doden of verwonden van individuen redelijkerwijs vermeden dient te worden. Dit kan door het afvangen van vissen voorafgaande aan de dempingswerkzaamheden en het verplaatsen van de vis in de te handhaven watergangen in de directe omgeving. Aanbevolen wordt om voor de dempingswerkzaamheden voorafgaand aan de uitvoering de werkwijze en benodigde maatregelen vast te laten leggen in een ecologisch werkprotocol door een ecooloog dat bij de uitvoerende partij onder de aandacht dient te worden gebracht. In het werkprotocol worden de benodigde maatregelen verwoord en de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vastgelegd.

7 TOETSING AAN GEBIEDENBESCHERMING

In algemene zin kan er door een plan sprake zijn van negatieve gevolgen, op vanuit de Wet natuurbescherming aangewezen beschermde gebieden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke gebieden er mogelijk sprake is van negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen ingrepen op de onderzoekslocatie. Verder wordt beschreven of een vervolgtraject noodzakelijk is en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van vergunningen.

7.1 Natura 2000

De onderzoekslocatie is gelegen in de directe nabijheid van een gebied dat aangewezen is als Natura 2000. Het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied, de Biesbosch, bevindt zich op circa 3,4 kilometer afstand ten noorden van de onderzoekslocatie (zie figuur 7.1).

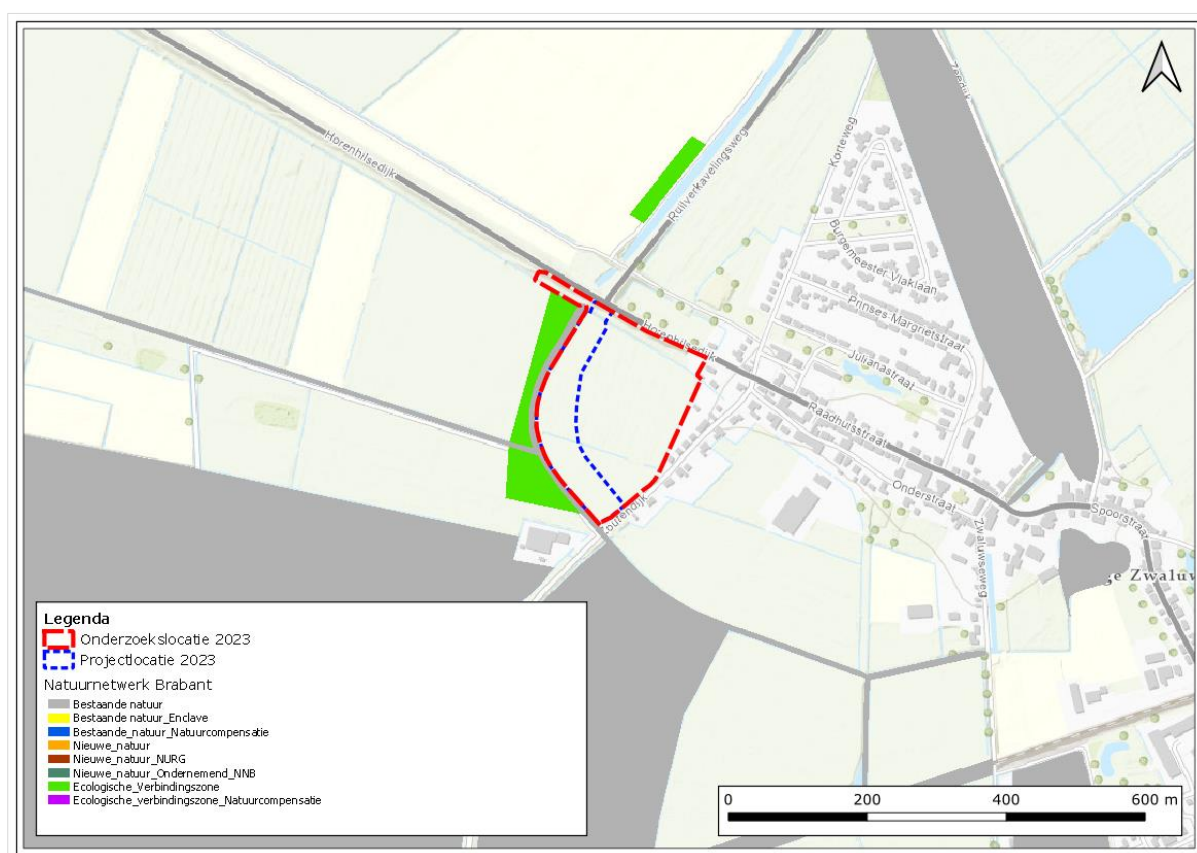
Figuur 7.1. Ligging van de onderzoekslocatie ten opzichte van Natura 2000.

De onderzoekslocatie is niet gelegen binnen een Natura 2000-gebied. Indien er sprake zou zijn van een effect, betreft dit een extern effect. Externe effecten als gevolg van licht, trilling en geluid als door de voorgenomen plannen op de onderzoekslocatie zijn, gezien de afstand tot de meest nabijgelegen Natura 2000-gebieden (3,4

km), niet te verwachten. Externe effecten als gevolg van een toename van stikstofdepositie zijn vanwege de afstand op voorhand niet uit te sluiten. Vervolgonderzoek in het kader van de gebiedsbeschermingsparagrafen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van stikstof wordt noodzakelijk geacht. Dit kan in eerste instantie worden onderzocht middels een modelberekening (AERIUS-calculator).

7.2 Natuurnetwerk Nederland

De watergang direct ten westen van de onderzoekslocatie maakt deel uit van het Natuurnetwerk. In figuur 7.2 is de ligging van de onderzoekslocatie ten opzichte van Natuurnetwerk Brabant en de Ecologische Verbindingszone weergegeven.

Figuur 7.2. Ligging van de onderzoekslocatie ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland en de Ecologische Verbindingszone.

De onderzoekslocatie grenst direct aan een Ecologische Verbindingszone (EVZ) en Natuurnetwerk Brabant (NNB) en valt binnen rust- en foerageergebied voor ganzen en smienten (Interim omgevingsverordening Noord-Brabant). De ingreep kan voor negatieve effecten zorgen die van invloed zijn op het functioneren van de EVZ. Ook kan de voorgenomen situatie verstorend zijn voor ganzen en smienten binnen het voor deze soorten aangewezen rustgebied.

Initiatiefnemers van ingrepen binnen het Natuurnetwerk Brabant dienen de effecten van de ingreep op kernkwaliteiten en omgevingscondities te onderzoeken en te toetsen middels “Nee-tenzij toetsing”, of de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk niet negatief beïnvloed worden. Hierbij dient ook geanalyseerd te worden in hoe verre verontrusting door de ingrepen invloed heeft op de staat van instandhouding van ganzen en smienten. Indien de ingrepen niet plaatsvinden in de watergang is de “Nee-tenzij toetsing” niet van toepassing.

8 HOUTOPSTANDEN

Op de onderzoekslocatie zijn geen bomen aanwezig waardoor overtredingen van de Wet natuurbescherming betreft houtopstanden niet van toepassing zijn.

9 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Econsultancy heeft in opdracht van Aveco de Bondt een quickscan Wet natuurbescherming uitgevoerd aan de Horenhilsedijk te Hooge Zwaluwe.

De quickscan Wet natuurbescherming is uitgevoerd in het kader van de voorgenomen herontwikkeling van de onderzoekslocatie betreffende de aanleg van een nieuwe verbindingsweg en heeft tot doel om in te schatten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten, gebieden of houtopstanden aanwezig zijn die volgens de Wet natuurbescherming een beschermde status hebben en die mogelijk negatieve gevolgen kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep.

De initiatiefnemer is voornemens een onbelichte nieuwe verbindingsweg (60 km/u) te realiseren tussen de Horenhilsedijk en Zoutendijk ten behoeve van het verminderen van de verkeersstroom door het dorp Hooge Zwaluwe. Hiermee wordt het doorgaand verkeer om Hooge Zwaluwe heen geleid, waarmee wonen in het dorp rustiger wordt. De groenstrook tussen de verbindingsweg en het Natuurnetwerk Brabant zal ingericht worden als Ecologische Verbindingszone (EVZ).

De aanwezigheid van geschikt habitat op de onderzoekslocatie voor de verschillende soorten en soortgroepen is weergegeven in tabel 9.1. In de tabel is samengevat of de voorgenomen ingreep mogelijk verstorend kan werken en wat de consequenties zijn voor eventuele vervolgstappen, zoals soortgericht nader onderzoek of vergunningstrajecten. In de tabel is weergegeven of maatregelen noodzakelijk zijn om overtreding van de Wet natuurbescherming voor bepaalde soortgroepen te voorkomen.

Tabel 9.1 Overzicht geschiktheid onderzoekslocatie voor soortgroepen en te nemen vervolgstappen.

Soortgroep		Geschikt habitat	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffings-aanvraag	Bijzonderheden / opmerkingen*
Broedvogels	algemeen	ja	mogelijk	nee	nee	Het verwijderen van groen en nestgelegenheden buiten het broedseizoen (maart tot en met augustus) uitvoeren.
	jaarrond beschermd	ja	ja	nee	nee	Geadviseerd wordt om te werken buiten het broedseizoen met werkverlichting van de steenuilkast af gericht. Hiernaast zijn mitigerende maatregelen nodig ten gunste van functioneel leefgebied van de steenuil (die worden getroffen). Ook dient er volgens een ecologisch werkprotocol gewerkt te worden.
Vleermuizen	verblijfplaatsen	nee	nee	nee	nee	-
	foerageergebied	ja	mogelijk	nee	nee	Geadviseerd wordt om verlichtingsarmaturen te gebruiken die naar beneden schijnen of andere vleermuisvriendelijke verlichting toe te passen.
	vliegroutes	ja	mogelijk	nee	nee	Geadviseerd wordt om verlichtingsarma-

						turen te gebruiken die naar beneden schijnen of andere vleermuisvriendelijke verlichting toe te passen.
Grondgebonden zoogdieren	Bever	ja	mogelijk	nee	nee	Geadviseerd wordt om de ecologische visie op te volgen en te werken volgens ecologisch werkprotocol.
	Otter	ja	nee	nee	nee	Geadviseerd wordt om te werken volgens ecologisch werkprotocol.
	Kleine marter-achtigen	ja	ja	nee	nee	Geadviseerd wordt om compenserende (leefgebied compensatie) en mitigerende (faunapassages) maatregelen te treffen en volgens ecologisch werkprotocol te werken.
	Waterspitsmuis	ja	mogelijk	nee	nee	Aandacht voor zorgplicht.
	Algemeen	ja	mogelijk	nee	nee	Aandacht voor zorgplicht ten aanzien van algemene soorten zoals mol, muis en konijn.
Amfibieën	Rugstreeppad	ja	mogelijk	nee	nee	Plaatsen van een faunaschermbaan voorafgaand en tijdens aan de werkzaamheden.
	Alpenwatersalamander					Plaatsen van een faunaschermbaan en werken in het najaar/de winter, vanaf oktober.
	Poelkikker					Plaatsen van een faunaschermbaan en werken in het najaar/de winter, vanaf oktober.
	Algemeen					Aandacht voor zorgplicht ten aanzien van algemene soorten zoals bruine kikker en gewone pad.
Reptielen		nee	nee	nee	nee	-
Vissen		ja	mogelijk	nee	nee	Nader onderzoek naar de grote modderkruiper is al uitgevoerd in 2020 (rapport 9630.008, d.d. 28 september 2020). Ontheffing is niet nodig als gewerkt wordt volgens een ecologisch werkprotocol. Aandacht voor zorgplicht ten aanzien van algemene soorten.
Libellen en vlinders		nee	nee	nee	nee	-
Overige ongewervelden		nee	nee	nee	nee	-
Vaatplanten		nee	nee	nee	nee	-
Gebiedsbescherming		Gebied aanwezig	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Vergunningplicht	
Natura 2000		3,4 km	mogelijk	ja	mogelijk	Nader oriënterend onderzoek naar negatieve effecten t.a.v. stikstofdepositie op

					het Natura-2000 gebied de Biesbosch.
Natuurnetwerk Nederland	0 m	mogelijk	ja	mogelijk	Effectenanalyse naar Natuurnetwerk Brabant.
Houtopstanden	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-

* Wijzigingen in het planvoornemen kunnen van invloed zijn op de uitkomst van het onderzoek.

Conclusies en aanbevelingen

Binnen het plangebied bevinden zich situaties die geschikt zijn als potentiële nestgelegenheden voor **algemene broedvogels**. Ten aanzien van algemene broedvogels kunnen overtredingen worden voorkomen. Het verwijderen van eventueel aanwezige nestgelegenheden en groen kan buiten het broedseizoen (maart tot en met augustus) uitgevoerd worden zolang de nesten niet in gebruik zijn.

Op basis van de onderhavige quickscan flora en fauna wordt de Wet natuurbescherming overtreden ten aanzien van **steenuil**. Bij de voorgenomen plannen is er sprake van een negatieve invloed op het functioneel leefgebied (tijdens en buiten het broedseizoen) en een verhoogde kans op verwonden of doden van individuen door aanrijding. Het werken buiten het kwetsbare broedseizoen (februari tot en met juli) met verlichting te allen tijde van de steenuilkast af gericht en mitigerende maatregelen ten gunste van functioneel leefgebied van steenuil zijn nodig om schade aan (leefgebied van) individuen te voorkomen. Bij de aanleg van de bommenrij is het belangrijk dat de nieuwe inrichting goed beheerd wordt. Daarvoor is een vrijblijvend beheeradvies opgesteld, welke aan het eind van dit hoofdstuk terug te vinden is. Indien de mitigerende maatregelen (omschreven in hoofdstuk 6) genomen worden en gewerkt wordt volgens een ecologisch werkprotocol zijn negatieve effecten van de voorgenomen plannen op de steenuil en daarmee een overtreding te voorkomen.

Ten aanzien van potentieel geschikt foerageergebied voor **vleermuizen** dient vleermuis vriendelijke verlichting gebruikt te worden tijdens de werkzaamheden. Geadviseerd wordt om verlichtingsarmaturen te gebruiken die naar beneden schijnen en daarmee zo min mogelijk strooilight veroorzaken of andere vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurig) toe te passen.

De onderzoekslocatie vormt potentieel geschikt leefgebied en foerageerhabitat voor de **bever**. Geadviseerd wordt om de ecologische visie op te volgen en te werken volgens ecologisch werkprotocol.

Daarnaast vormt de onderzoekslocatie potentieel geschikt leefgebied en foerageergebied voor de **otter**. Geadviseerd wordt om te werken volgens een ecologisch werkprotocol.

Met betrekking tot essentieel functioneel leefgebied van **kleine marterachtigen** wordt geadviseerd de ecologische visie op te volgen, mitigerende maatregelen te treffen en te werken volgens ecologisch werkprotocol. Indien het bovengenoemde wordt gedaan, wordt een nader onderzoek naar de functie van de onderzoekslocatie en directe omgeving voor kleine marterachtigen niet noodzakelijk geacht.

De onderzoekslocatie is geschikt leefgebied voor **algemene amfibieën**. Voor deze soorten dient rekening te worden gehouden met de algemene zorgplicht. Het verwijderen van stenenstapels, takkenhopen, bladeren en andere materialen die door langdurige opslag of aanwezigheid schuilplaatsen bieden, dient buiten de gevoelige periode van winterrust plaats te vinden (grosfeg tussen oktober en maart).

De watergangen op de onderzoekslocatie zijn geschikt als leef- en voortplantingsgebied voor de **grote modderkruiper**. Geadviseerd wordt om in de minst ongunstige periode (september – oktober) te werken met een ecologisch werkprotocol en ecologische begeleiding. Werkzaamheden in de watergang dienen onder begeleiding van een ecooloog stroomafwaarts (met de stroming van het water mee) plaats te vinden en bij baggerwerkzaamheden dient de op de kant gebrachte bagger door een ecooloog gecontroleerd te worden op incidenteel aanwezige individuen.

Voor beschermde soorten behorend tot de **overige soortgroepen** zijn overtredingen ten aanzien van de Wet natuurbescherming wegens het ontbreken van geschikt habitat, het ontbreken van sporen en/of vanwege een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling niet aan de orde. Wel dient met betrekking tot **waterspitsmuis, algemene grondgebonden zoogdieren, amfibieën en vissen** rekening te worden gehouden met de algemene zorgplicht waarbij al het redelijkerwijs mogelijke gedaan dient te worden om het beschadigen van individuen te voorkomen. Aantoonbaar werken conform de zorgplicht kan gebeuren door te handelen middels een op maat gemaakt ecologisch werkprotocol. Geadviseerd wordt daarom deze op te stellen door een ecooloog.

Vervolgonderzoek in het kader van de gebiedsparagrafen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van stikstofdepositie op **Natura 2000-gebieden** wordt noodzakelijk geacht. Dit kan in eerste instantie worden onderzocht middels een modelberekening (AERIUS-calculator).

Met betrekking tot gebiedsbescherming ten aanzien van **Natuurnetwerk Brabant** en **rust- en foerageergebied voor ganzen en smienten** wordt geadviseerd een effectenanalyse naar de negatieve effecten van de voorgenomen plannen op de gebieden uit te voeren.

Vrijblijvend beheeradvies

De gebruikelijke onderhoudsvorm bij lijnvormige beplantingen is hakhoutbeheer. Afhankelijk van de situatie en soorten wordt om de zeven tot twintig jaar de beplanting in zijn geheel afgezet. Door jaarlijks of om de paar jaar een deel van de houtopstand af te zetten, spreidt u het werk in ruimte en tijd. Goed onderhoud draagt er toe bij dat het leefgebied voor planten, prooidieren en steenuil optimaal blijft. Houtsingels zijn bovendien voor de steenuil en voor de natuur in het algemeen het meest waardevol wanneer ze meer dan tien meter breed zijn. Wilgen en elzen moeten regelmatig worden geknot. Voor een wilg geldt een keer in de vier tot zes jaar. Een els dient na iedere vijf tot zeven jaar geknot te worden. De bomen dienen niet allemaal tegelijk geknot te worden, met het oog op het verdwijnen van schuilmogelijkheden van steenuilen en andere dieren. Breng spreiding aan door bijvoorbeeld jaarlijks twintig procent te knotten. Indien de bomenrij bij het in gebruik nemen van de nieuwe verbindingsweg nog onvoldoende hoogte heeft om de steenuil te dwingen hoog te laten vliegen, kan tijdelijk een hoge houtril worden geplaatst (Dijkstra et al., 2009).

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- BIJ12 (2023). Kennisdocument huismus. Opgehaald van <https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/02/Kennisdocument-Huisumus-versie-2.1-februari-2023.pdf>
- BIJ12 (2017c). Kennisdocument steenuil. Opgehaald van <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-019-Kennisdocument-Steenuil-1.0.pdf>.
- BIJ12 (2017d). Kennisdocument gewone dwergvleermuis. Opgehaald van <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-004-Kennisdocument-Gewone-dwergvleermuis-1.0.pdf>.
- Dijkstra, B., Harder, J., Van Harxen, R., Van der Meer, F., Stroeken, P., & Zwanenburg, J. (2009). Steenuil onder de pannen: Maatregelencatalogus ter verbetering van het leefgebied van de steenuil. Landschapsbeheer Nederland.
- Limpens H. & Regelink J. (2017). Vleermuizen en planologie. Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- Ministerie van Economische Zaken (2016). Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3, december 2016. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (z.d.). Natura 2000 gebieden. Geraadpleegd op 6 oktober 2023 van <https://www.natura2000.nl/gebieden>.
- Nationale Database Flora en Fauna (z.d.). Uitvoerportaal; zoekgebied Noord-Brabant, periode 2018-2023. NDFF. Geraadpleegd op 6 oktober 2023 van <https://ndff-ecogrid.nl>.
- Sovon (z.d.). Soortenoverzicht. Geraadpleegd op 6 oktober 2023 van <https://stats.sovon.nl/stats/soorten>.
- Verspreidingsatlas (z.d.). NDFF Verspreidingsatlas. Geraadpleegd op 6 oktober 2023 van <https://www.verspreidingsatlas.nl/>.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus (2021). Vleermuisprotocol 2021. Opgehaald van <https://netwerkgroenebureaus.nl/vleermuisprotocol>.
- Wet natuurbescherming (2015, 16 december). Opgehaald van: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2021-02-17>.
- [Www.brabant.nl](http://www.brabant.nl) (NNN en beschermde gebieden in Noord-Brabant)

Bijlage 1 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd (zie tabel II). Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

Tabel II. Zorgplicht

Artikel 1.11. Zorgplicht	
1.	Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2.	De zorg houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
a)	dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
b)	indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
c)	voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; “de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”. Deze formulering van de zorgplicht brengt met zich mee dat wanneer men een bepaalde handeling wilt verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben, men zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van het voorgenomen handelen. De zorgplicht is te allen tijde van toepassing, ook al vindt er geen overtreding van een verbodsbepaling plaats. Indien er aanleiding is maatregelen te nemen ten aanzien van de zorgplicht, zal dat voor het betreffende beschermde natuurgebied en de betreffende soortgroep in deze rapportage worden aangegeven.

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In tabel III t/m V worden deze artikelen nader toegelicht.

Tabel III. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.1 Wet natuurbescherming

Artikel 3.1. Soorten van de Vogelrichtlijn	
1.	Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2.	Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3.	Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4.	Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5.	Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
Toelichting	
Alle inheemse vogelsoorten in Nederland vallen onder de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn is een richtlijn vanuit de Europese Unie uit 1979 en heeft betrekking op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is. De lijst met soorten is niet limitatief.	

Tabel IV. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.5 Wet natuurbescherming

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn	
1.	Het is verboden in het wild levende dieren van deze soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2.	Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3.	Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4.	Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.
5.	Het is verboden planten van soorten uit de Habitatrichtlijn of het Verdrag van Bern in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onttrenten of te vernielen.
Toelichting	
Het gaat bij artikel 3.5 over in het wild levende dieren van verschillende soortgroepen. In de wet wordt voor vogelsoorten uit bijlage II van het verdrag van Bern geen uitzondering gemaakt. Van de vogelsoorten die in Nederland voorkomen is hieronder een selectie gemaakt. Van de overige soortengroepen zijn alle soorten genoemd.	
Soorten	
Planten	drijvende waterweegbree, groenknolorchis, kruipend moerasscherm, zomerschroeforchis
Zoogdieren	bever, hamster, hazelmuis, lynx, Noordse woelmuis, otter, wolf, wilde kat
Walvisachtigen	bruinvis, bultrug, butskop (hille), dwergpotvis, dwergvinvis, gestreepte dolfin, gewone dolfin, gewone spitsdolfijn, gewone vinvis, griend, grijze dolfin, kleine zwaardwalvis, narwal, Noordse vinvis, orka, potvis, spitsdolfijn van Gray, tuimelaar, walrus witflankdolfijn, witsnuitdolfijn, witte dolfin
Vleermuizen	Bechsteins vleermuis, bosvleermuis, Brandts vleermuis, franjestaart, gewone baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, grijze grootoorvleermuis, grote hoefijzerneus, grote rosse vleermuis, ingekorven vleermuis, kleine dwergvleermuis, kleine hoefijzerneus, laatvlieger, meervleermuis, mopsvleermuis, Noordse vleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis, vale vleermuis, watervleermuis
Amfibieën	boomkikker, geelbuikvuurpad, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker, rugstreeppad, vroe-meesterpad
Reptielen	dikkopschildpad, gladde slang, Kemps' zeeschildpad, lederschildpad, muurhagedis, soepschildpad, zandhagedis
Vissen	houting, steur
Vlinders	apollovinder, boszandoog, donker pimpernelblauwtje, grote vuurvinder, moerasparelmoervlinder, monarchvlinder, pimpernelblauwtje, teunisbloempijlstaart, tijmblauwtje, zilvestreephooibeestje
Libellen	bronslibel, gaffellibel, gevleete witsnuitlibel, groene glazenmaker, mercurwaterjuffer, Noordse winterjuffer, oostelijke witsnuitlibel, rivierrombout, sierlijke witsnuitlibel

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn	
Insecten	brede geelrandwaterroofkever, gestreepte waterroofkever, heldenbok, juchtleerkever, oeveraas, vermiljoenkever
Overig	Bataafse stroommossel, platte schijfhoren
Vogels	appelvink, baardman, beflijster, bergeend, bergfluit, bijeneter, blauwborst, blauwe kiekendief, boerenzwaluw, bontbekplevier, bonte strandloper, bonte vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, boompieper, boomvalk, bosrietzanger, bosruiter, bosuil, braamsluiper, brandgans, bruine kiekendief, buizerd, casarca, Cetti's zanger, draaihals, duinpieper, dwergmeeuw, dwergster, Engelse kwikstaart, Europese kanarie, fitis, fluit, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, geoorde fuut, glanskop, goudhaan, grasmus, graspieper, graszanger, grauwe kiekendief, grauwe klauwier, grauwe vliegenvanger, griel, groene specht, groenling, grote bonte specht, grote gele kwikstaart, grote karekiet, grote stern, grote zilverreiger, havik, heggenmus, hop, huiszwaluw, ijsvogel, kerkuil, klapekster, klein waterhoen, kleine barmsijs, kleine bonte specht, kleine karekiet, kleine plevier, kleine zilverreiger, kleinste waterhoen, kluut, kneu, koolmees, koereiger, kraanvogel, krekeltzanger, kortsnavelboomkruiper, kruisbek, kuifmees, kwak, kwartelkoning, lepelaar, matkop, middelste bonte specht, nachtegaal, Noordse stern, oehoe, oeverloper, oeverpieper, oeverzwaluw, ooievaar, orpheusspotvogel, paapje, pestvogel, pimpelmees, poelruiter, porseleinhoen, purperreiger, putter, ransuil, rietgors, rietzanger, rode wouw, roerdomp, roodborst, roodborsttapuit, roodhalsfuut, rouwkwikstaart, sijs, slangenarend, slechtvalk, smelleken, snor, sperwer, spotvogel, sprinkhaanzanger, steenuil, steltkluut, strandplevier, taigaboomkruiper, tapuit, tiftjaf, torenvalk, tuinfluit, velduil, visarend, visdief, vuurgoudhaan, wespandief, wielewaal, winterkoning, witbandkruisbek, witte kwikstaart, witwangster, nachtzwaluw, woudaap, zeearend, zwarte mees, zwarte ooievaar, zwarte roodstaart, zwarte specht, zwarte stern, zwarte wouw, zwartkop, zwartkopmeeuw

Tabel V. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.10 Wet natuurbescherming

Artikel 3.10. Andere soorten		
Het is verboden om: 1. In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, vlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A1, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen. 2. De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen. 3. Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B2, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onttrenten of te vernielen.		
Toelichting		
Het gaat bij artikel 10 om in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, vlinders, libellen en kevers. Dieren zijn opgenomen in bijlage onderdeel A1. Planten zijn opgenomen in bijlage onderdeel B2 van de Wet natuurbescherming. Voor een aantal zoogdieren, amfibieën en reptielen geldt per provincie een vrijstelling onder bepaalde voorwaarden. Dit verschilt per provincie. De betreffende soorten zijn aangegeven met een sterretje. Daarnaast is het mogelijk dat sommige provincies ook 'eigen' beschermde soorten hanteren, als aanvulling op het landelijke.		
Soorten		
Dieren	Zoogdieren	aardmuis*, boommarter, bosmuis*, bunzing*, damhart, das, dwergmuis*, dwergspitsmuis*, edelhert, eekhoorn*, egel*, eikelmuis, gewone bosspitsmuis*, gewone zeehond, grote bosmuis, grijze zeehond, haas*, hermelijn*, huisspitsmuis*, konijn*, molmuis, ondergrondse woelmuis*, ree*, rosse woelmuis*, steenmarter*, tweekleurige bosspitsmuis*, veldmuis*, veldspitsmuis, vos*, waterspitsmuis, wezel*, wild zwijn, woelrat*
	Amfibieën	Alpenwatersalamander, bruine kikker*, gewone pad*, kleine watersalamander*, meerkikker*, middelste groene kikker*, vinpootsalamander, vuursalamander
	Reptielen	adder, hazelworm*, levendbarende hagedis*, ringslang
	Vissen	beekdonderpad, beekprik, elrits, gestippelde alver, grote modderkruiper, kwabaal
	vlinders	aardbeivlinder, bosparelmoervlinder, bruin dikkopje, bruine eikenpage, donker pimperlmoervlinder, duinparelmoervlinder, gentiaanblauwtje, grote parelmoervlinder, grote vos, grote vuurvlinder, grote weerschijnvlinder, iepenpage, kleine heivlinder, kleine ijsvogelvlinder, komavlinder, pimperlmoervlinder, sleedoornpage, spiegeldikkopje, veenbesblauwtje, veenbesparelmoervlinder, veenhooibeestje, veldparelmoervlinder, zilveren maan
	Libellen	beekrombout, bosbeekjuffer, donkere waterjuffer, gevlekte glanslibel, gewone bronlibel, hoogveenglanslibel, Kempen-se heidelibel, speerwaterjuffer
	Overige soorten	Europese rivierkreeft, vliegend hert

Artikel 3.10. Andere soorten	
Planten	akkerboterbloem, akkerdoornzaad, akkerogentroost, beklierde ogentroost, berggamander, bergnachtsorchis, blaasvaren, blauw guichelheil, bokkenorchis, bosboterbloem, bosdravik, brave hendrik, brede wolfsmelk, breed wollegras, bruinrode wespenorchis, den-nenorchis, dregs, echte gamander, franjgentiaan, geelgroene wespenorchis, geplooid vrouwenmantel, getande veldsla, gevlekt zonneroosje, glad biggenkruid, gladde zegge, groene nachtorchis, groensteel, groot spiegelklokje, grote bosaardbei, grote leeuwenklauw, honingorchis, kalkboterbloem, kalketrip, karthuiszeranjer, karwijselie, kleine ereprijs, kleine schorseneer, stijve wolfsmelk, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, knollathyrus, knolspirea, korensla, kranskarwij, kruiptijm, lange zonnedaauw, liggende ereprijs, moerasgamander, muurbloem, naakte lathyrus, naaldenkervel, pijlscheefkalk, roggelelie, rood peperboomje, rozenkransje, ruw parelzaad, scherpkruid, schubvaren, schubzegge, smalle raai, spits havikskruid, steenbraam

Volgens artikel 3.31 zijn de verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door het Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer, bestendig gebruik, of ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden onder conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat.

Binnen de Wet natuurbescherming zijn op houtopstanden de artikelen van toepassing die zijn opgenomen in tabel VI.

Tabel VI. Bescherming houtopstanden in de Wet natuurbescherming

Artikel 4.1	De artikelen uitgezonderd artikel 4.6 zijn niet van toepassing op: - Houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom; - Houtopstanden op erven of in tuinen; - Fruitbomen en windschermen om boomgaarden; - Naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar; - Kweekgoed; - Wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden bestaande uit wilgen en populieren; - het dunnen van een houtopstand; - uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij: - ten minste eens per tien jaar worden geoogst; - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
Artikel 4.2	- Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van vriend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten. - Gedeputeerde staten kunnen het vellen van houtopstanden telkens voor ten hoogste vijf jaar verbieden ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.

Artikel 4.3 lid 1 en 2	Ingeval een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, met uitzondering van het periodiek vellen van vriend- of hakhout, of anderszins teniet is gegaan, draagt de rechthebbende zorg voor het op bosbouwkundig verantwoorde wijze herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand. De rechthebbende vervangt binnen drie jaar na de herbeplanting, bedoeld in het eerste lid, herbeplanting die niet is aangeslagen.
Artikel 4.4 lid 1	De artikelen 4.2, eerste en derde lid, en 4.3, eerste en tweede lid, zijn niet van toepassing op: het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in en aantoonbaar wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode. het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel in het kader van natuurontwikkeling en -beheer
Artikel 4.5	Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van artikel 4.3, eerste en tweede lid, ten behoeve van herbeplanting op andere grond, indien de herbeplanting voldoet aan bij provinciale verordening gestelde regels.

Bijlage 2 Verklarende woordenlijst

Activiteitenplan

Een activiteitenplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of voortplantingsplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Broedseizoen

Voor het broedseizoen staat in de wet geen vaste periode. De looptijd verschilt per soort en varieert per jaar. Veel vogelsoorten broeden ongeveer tussen 15 maart en 15 augustus.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/NNN hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/NNN, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of voortplantingsplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kan oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is bedoeld om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Een mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een diersoort dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Voortplantingsplaats of rustplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of voortplantingsplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foeragegebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kans sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Buiten de kraamperiode worden deze door groepjes vrouwtjes en jongen gebruikt, in de kraamperiode door individuele mannetjes.

